

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ

Varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja vapaan sivistystyön osasto

**LUONNOS HALLITUKSEN ESITYKSEKSI EDUSKUNNALLE LAEIKSI
VARHAISKASVATUSLAIN JA LASTEN KOTIHOIDON JA YKSITYISEN
HOIDON TUESTA ANNETUN LAIN MUUTTAMISESTA**

OKM/16/010/2019

Lausuntoyhteenveto

SISÄLLYS

YHTEENVETO.....	4
PYYDETYT LAUSUNNOT	5
1. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia	5
2. Oikeusministeriö	5
3. Sosiaali- ja terveysministeriö	6
4. Työ- ja elinkeinoministeriö	6
5. Valtiovarainministeriö	6
6. Lapin aluehallintovirasto	7
7. Lounais-Suomen aluehallintovirasto	7
8. Opetushallitus	8
9. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira.....	8
10. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL.....	9
11. Kansaneläkelaitos	10
12. Lapsiasiavaltuutetun toimisto.....	10
13. Tasa-arvovaltuutettu	12
14. Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto.....	13
15. Espoon kaupunki	13
16. Kokkolan kaupunki	14
17. Pirkkalan kunta.....	15
18. Vantaan kaupunki.....	16
19. Akava ry	17
20. Hyvinvointiala HALI ry.....	17
21. Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry.....	18
22. KT Kuntatyönantajat.....	18
23. Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto.....	19
24. Opetusalan ammattijärjestö OAJ ry	20
25. Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry	20
26. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry	21
27. Tehy ry	22
28. Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer ry	23
29. Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry	23
30. Suomen Yrittäjät ry.....	23

31. Lastensuojelun Keskusliitto ry.....	24
32. Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry	25
33. Suomen Kuntaliitto ry.....	26
34. Suomen Vanhempainliitto ry	27
35. Suomen Lastenhoitoalan Liitto ry	28
36. Saamelaiskäräjät	28
MUUT LAUSUNNOT	30
1. Naisjärjestöjen Keskusliitto.....	30
2. Julkis- ja yksityisalojen toimihenkilöliitto Jyty ry	30
3. Suomen Monikkoperheet ry.....	31
4. Naisasialiitto Unioni ry.....	31
5. Mothers in Business MiB ry	31
6. Kehitysvammaisten Tukiliitto ry.....	32
7. Ammattiliitto Pro ry.....	33
8. Monimuotoiset perheet -verkosto.....	34
9. Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry	34
10. Kirkkohallitus.....	35
11. Tampereen kaupunki.....	35
12. Tampereen kaupunkiseutu	36
13. Maija Mikkola.....	37

YHTEENVETO

Opetus- ja kulttuuriministeriössä on valmisteilla pääministeri Rinteen hallitusohjelmassa todettu varhaiskasvatusoikeuden laajuutta koskeva lainmuutos ”toteutetaan täysipäiväinen kokoaikainen subjektiivinen varhaiskasvatusoikeus”. Tätä koskien on annettu hallituksen esitysluonnos varhaiskasvatuslain (540/2018) ja lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996) muuttamisesta.

Esitysluonnoksen mukaan varhaiskasvatuslain muutoksella lapselle palautettaisiin subjektiivinen oikeus kokoaikaiseen varhaiskasvatukseen. Vastaava muutos ehdotetaan tehtäväksi myös lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain yksityisen hoidon tukea koskevaan sääntelyyn. Yksityisen hoidon tukena maksettaisiin korkeampaa tukea, kun lapsi osallistuu varhaiskasvatukseen kokoaikaisesti. Alennettua yksityisen hoidontukea maksettaisiin, kun lapsi osallistuu esiopetuksen tai perusopetuksen lisäksi järjestettävään varhaiskasvatukseen.

Hallituksen esitysluonnoksesta järjestettiin kuulemistilaisuus 22.8.2019 keskeisimmille sidosryhmille. Kuulemistilaisuuteen kutsutuilta tahoilta pyydettiin esitysluonnoksesta lausunnot. Tämän lisäksi esitysluonnos laitettiin 11.7.2019 lausuttavaksi Lausuntopalvelu.fi –palveluun. Yhteensä lausuntoja annettiin 49. Lausunnon antoivat seuraavat tahot: eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia, oikeusministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, valtiovarainministeriö, Lapin aluehallintovirasto, Lounais-Suomen aluehallintovirasto, Opetushallitus, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos THL, Kansaneläkelaitos, lapsiasiavaltuutetun toimisto, tasa-arvovaltuutettu, yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto, Espoon kaupunki, Kokkolan kaupunki, Pirkkalan kunta, Vantaan kaupunki, Akava ry, Hyvinvointiala HALI ry, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry, KT Kuntatyönantajat, Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto, Opetusalan ammattijärjestö OAJ ry, Suomen ammattiliittojen keskusjärjestö SAK ry, Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry, Tehy ry, Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer ry, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry, Suomen Yrittäjät ry, Lastensuojelun Keskusliitto ry, Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry, Suomen Kuntaliitto ry, Suomen Vanhempainliitto ry, Suomen Lastenhoitoalan Liitto ry, Saamelaiskäräjät, Naisjärjestöjen Keskusliitto, Julkis- ja yksityisalojen toimihenkilöliitto Jyty ry, Suomen Monikkoperheet ry, Naisasialiitto Unioni ry, Mothers in Business MiB ry, Kehitysvammaisten Tukiliitto ry, Ammattiliitto Pro ry, Monimuotoiset perheet –verkosto, Yhden Vanhemman Perheiden Liitto Ry, Kirkkohallitus, Tampereen kaupunki, Tampereen kaupunkiseutu ja Maija Mikkola.

Lausunnonantajia on pyydetty sisällyttämään lausuntoonsa lyhyt tiivistelmä, joka on otettu mukaan tähän lausuntoyhteenvetoon. Jos tiivistelmä on puuttunut, se on tehty opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta siten, että tiivistelmään on sisällytetty vain kyseiseen esitysluonnokseen liittyvät kohdat. Mikäli tiivistelmä on tehty opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta, löytyy tämä tieto lausujan kohdalta.

PYYDETYT LAUSUNNOT

1. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia

(Tiivistetty opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta)

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia pitää esitettyjä lakimuutoksia tarpeellisina ja perusoikeusnäkökulmasta perusteltuina. YK:n lapsen oikeuksien sopimus, YK:n vammaisyleissopimus sekä yhdenvertaisuuslaki edellyttävät, että jokaisella lapsella on viime kädessä kohtuullisten mukautusten kautta oikeus käyttää yhdenvertaisesti ja täysmääräisesti hänelle kuuluvia oikeuksia.

Hallituksen esityksen mukaan varhaiskasvatuksen laajuus perustuisi lapsen ja perheen ilmoittamaan varhaiskasvatuksen yksilölliseen tarpeeseen. Apulaisoikeusasiamies toteaa, että tämä toteuttaisi hyvin varhaiskasvatuksen subjektiiviseen luonteeseen kuuluvaa edellytystä siitä, että hoitoaikoja on suunniteltava yhdessä lapsen ja hänen perheensä kanssa sillä tavoin, että varhaiskasvatuksella voidaan parhaiten vastata lapsen ja vanhempien erilaisiin palvelutarpeisiin.

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia pitää ongelmallisena säännöskohtaisissa perusteluissa (s. 19) olevaa mainintaa siitä, että ”tarpeen määrittely tarkoittaisi varhaiskasvatukselle varattua aikaa pääsääntöisesti päiväkotien ns. normaaliaikojen puitteissa”. Apulaisoikeusasiamies huomauttaa, että näin todeten perusteluissa tosiasiallisesti rajoitetaan lapselle ja vanhemmille tai muille huoltajille kuuluvaa subjektiivista oikeutta, vastoin esitetyn säännöksen sanamuotoa. Samalla jää epäselväksi, mitä ns. normaaliajalla tarkoitetaan.

2. Oikeusministeriö

Luonnostellussa esityksessä ehdotetaan muutettavaksi varhaiskasvatustalain ja lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annettua lakia. Varhaiskasvatustalain muutoksella lapselle palautettaisiin subjektiivinen oikeus kokoaikaiseen varhaiskasvatukseen. Vastaava muutos ehdotetaan tehtäväksi myös lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain yksityisen hoidon tukea koskevaan sääntelyyn. Yksityisen hoidon tukena maksettaisiin korkeampaa tukea, kun lapsi osallistuu varhaiskasvatukseen kokoaikaisesti. Alennettua yksityisen hoidontukea maksettaisiin, kun lapsi osallistuu esiopetuksen tai-perusopetuksen lisäksi järjestettävään varhaiskasvatukseen.

Luonnosteltu hallituksen esitys perustuu pääministeri Rinteen hallituksen ohjelmaan 3.6.2019. Esitysluonnoksessa arvioidaan vuonna 2016 voimaan tulleen varhaiskasvatusoikeuden rajauksen vaikutuksia ja silloisella uudistuksella tavoiteltujen säästöjen toteutumista. Luonnoksen mukaan henkilöstökustannusten pieneneminen on jäänyt 27 prosenttiin etukäteen arvioidusta. Luonnoksessa arvioidaan niin ikään nyt ehdotetun sääntelyn vaikutuksia muun muassa eri paikkakunnilla asuvien lasten ja perheiden kannalta. Esitysluonnoksessa katsotaan esityksen parantavan lasten yhdenvertaisuuttavanhempien taustoista ja perheen tilanteesta riippumatta.

Luonnoksen säätämisyjärjestysperusteluissa on arvioitu esitystä perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuussääntelyn, 16 §:n sivistyksellisiä oikeuksia koskevan sääntelyn ja 19 §:n sosiaaliturvaa koskevan sääntelyn kannalta. Arviointi on sinänsä asianmukaista, mutta siinä olisi lisäksi perusteltua tuoda esille perustuslakivaliokunnan lausunto PeVL 12/2015 vp, joka koski tuolloin käsittelyssä ollutta varhaiskasvatusoikeuden kavennusta. Vaikka perustuslakivaliokunta

katsoi tuolloin käsittelyssä olleen lakiesityksen täyttävän riittävällä tavalla perustuslain 19 §:n 3 momentin säännökset, valiokunta korosti, että tilanteissa, joissa lapsen etu sitä vaatii, on lapselle järjestettävä varhaiskasvatusta kokopäiväisesti. Valiokunta edellytti lisäksi hallituksen tarkoin seuraavan lainsäädännön toimeenpanoa, jotta lasten ja lapsiperheiden perusoikeudet eivät käytännössä vaarannu (s. 5).

Luonnoksessa esitetyn perusteella, ja kiinnittäen erityisesti huomiota eri tavoin haavoittuvassa asemassa oleviin lapsiin ja perheisiin, voidaan ehdotetun sääntelyn katsoa paitsi olevan sopusoinnussa perustuslain perusoikeussääntelyn kanssa, myös edistävän perustuslain 6, 16 ja 19 §:ssä turvattujen oikeuksien tosiasiallista toteutumista.

3. Sosiaali- ja terveysministeriö

Sosiaali- ja terveysministeriö kannattaa hallituksen esitystä varhaiskasvatustilain ja lasten kotihoidosta ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamiseksi. Esityksen tavoitteet ovat kannatettavia ja lapsen edun mukaisia. Esitys lisää lasten ja perheiden tasa-arvoisuutta varhaiskasvatuksen palveluiden saatavuudessa riippumatta vanhempien asemasta ja asuinpaikasta.

Sosiaali- ja terveysministeriöllä ei ole lisättävää tai muutosesityksiä hallituksen esitykseen.

4. Työ- ja elinkeinoministeriö

Subjekttiivisen kokoaikaisen varhaiskasvatusoikeuden palauttaminen kaikille lapsille varhaiskasvatustilain ja vastaavan muutoksen tekeminen myös lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain yksityisen hoidon tukea koskevaan sääntelyyn tukisi työllisyyttä parantamalla vanhempien mahdollisuutta työnhakuun, työn vastaanottamiseen (myös lyhytaikaisen) ja työssä käymiseen.

Työ- ja elinkeinoministeriö tukee hallituksen esitystä ja katsoo, että muutoksella olisi positiivisia vaikutuksia työmarkkinoille, erityisesti naisten työmarkkina-asemaan. Jotta työllisyys voisi olennaisesti parantua, täytyisi varhaiskasvatuksessa olevien lasten osuuden kasvaa. Esitys tukisi myös hallitusohjelman kirjausta perhevapaauudistuksesta helpottamalla työ- ja perhe-elämän yhteensovittamista ja lisäämällä tasa-arvoa. Varhaiskasvatus on yksi työ- ja perhe-elämän yhteensovittamisen mahdollistajista Suomessa.

5. Valtiovarainministeriö

Esitys perustuu pääministeri Rinteen hallitusohjelmaan. Uudistusta perustellaan lähinnä tasa-arvon (sekä lasten että lasten vanhempien) paranemisella sekä varhaiskasvatuksen aiheuttamilla positiivisilla vaikutuksilla. Kuntien välisen tasa-arvon sekä rajausta soveltavien kuntien sisällä tasa-arvon paraneminen onkin ilmeinen uudistuksen vaikutus.

Useiden, esityksessä mainittujen, tutkimustulosten mukaan varhaiskasvatus on hyödyllistä, lapsen kasvua tukevaa. Sen sijaan tutkimustuloksista on heikosti löydettävissä tukea sille, että

varhaiskasvatuksen olisi positiivisten vaikutusten saavuttamiseksi oltava kokopäiväistä. Perusteluja olisi syytä tältä osin täydentää.

6. Lapin aluehallintovirasto

Aluehallintovirasto pitää ehdotettua sääntelyä sinänsä kannatettavana. Varhaiskasvatuslain mukaisena valvontaviranomaisena aluehallintovirasto pitää kuitenkin esitystä ongelmallisena ehdotetun 12 §:n sanamuodon ja kyseisen pykälän säännöskohtaisissa perusteluissa todetun suhteen. Pykälän kummassakin momentissa käytetään ilmaisua "lapsen ja vanhemman tai muun huoltajan määrittämän tarpeen mukaisesti", mikä on ymmärrettävissä niin, että huoltaja voi määrittellä sen, miten kunnan tulee järjestää varhaiskasvatusta juuri hänen lapselleen. Pykälää koskevissa säännöskohtaisissa perusteluissa (s. 19) tuodaan kuitenkin esille rajoitteita sille, mitä tämä tarpeen määrittely tarkoittaisi – ja jopa ehkä hieman idealistisesti esitetään huoltajille suunnattu suositus tarpeen määrittelyssä huomioon otettavista asioista. Tällainen on omiaan aiheuttamaan epäselvyyttä, erilaisia tulkintoja ja toisistaan poikkeavia käytäntöjä eri toimijoiden välillä, ja on erittäin todennäköistä, että huoltajien yhteydenotot myös aluehallintovirastoon lisääntyisivät merkittävästi.

Aluehallintoviraston näkemyksen mukaan selkeämpää olisi korvata kyseinen ilmaisu esimerkiksi muutoinkin varhaiskasvatuslaissa käytetyllä ilmaisulla "lapsen tarpeen mukaisesti". Vaikka lapsen tarpeen mukaisuuden arvioinnissakin on omat haasteensa, lähtökohtana tällöin olisi kuitenkin, että huoltaja ja varhaiskasvatuksen ammattihenkilöstö arvioisivat asiaa yhteistyössä ja näin myös varhaiskasvatuslaissa ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa esiin tuodut varhaiskasvatuksen tavoitteet tulisivat varmemmin huomioon otetuiksi.

7. Lounais-Suomen aluehallintovirasto

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi varhaiskasvatuslakia ja lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annettua lakia palauttamalla lapselle subjektiivinen oikeus kokoaikaiseen varhaiskasvatukseen. Lainmuutoksen vaikutusten arviointia on vaikea tehdä, sillä samalla, kun varhaiskasvatusoikeutta rajattiin, säädettiin valtioneuvostonasetuksella (1282/2015) myös aikuinen-lapsi -suhdeluvun muutoksesta siten, että päiväkodissa tulee hoito- ja kasvatustehtävissä olla vähintään yksi henkilö enintään kahdeksaa kokopäivähoidossa olevaa kolme vuotta täyttäneitä lasta kohden. Edellä mainittu suhdeluku on myös voimassa olevassa asetuksessa (753/2018, 1 §). Kunnilla, jotka ovat rajanneet varhaiskasvatusoikeutta, saattaa olla vaikeuksia lakimuutoksen jälkeen järjestää lapsille riittävästi varhaiskasvatuspaikkoja. Varhaiskasvatuspaikkojen lisäämisen myötä myös kelpoisen henkilökunnan saatavuus asettaa haasteita. Lakimuutos kohtelee perheitä tasapuolisesti, mutta kuntien on panostettava entistä enemmän palveluohjaukseen, sillä laki varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista (1503/2016) mahdollistaa perheitä valitsemaan myös osa-aikaisen varhaiskasvatuksen. Osa-aikaisen varhaiskasvatuksen järjestäminen ryhmissä, joissa on myös kokoaikaisessa varhaiskasvatuksessa olevia lapsia, vaikeuttaa suhdelukujen laskemista ja sitä kautta työvuorosuunnittelua. Aluehallintovirastojen näkökulmasta valvonta vaikeutuu entisestään.

8. Opetushallitus

Opetushallitus kannattaa esitettyä varhaiskasvatuslain sekä lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muutosta.

Laadukkaasti ja suunnitelmallisesti järjestetty varhaiskasvatus tukee varhaiskasvatuslaissa ja varhaiskasvatussuunnitelmassa määriteltyjen tavoitteiden toteutumista. Varhaiskasvatus on keskeinen osa Suomen kasvatusta- ja koulutusjärjestelmää, jolla luodaan osaamiseen perustuvan yhteiskuntamme tulevaisuutta. Varhaiskasvatuksen merkityksellisyys ja positiivinen kustannusvaikutus korostuu erityisesti lapsilla, joiden lähtökohdat oppimiselle ovat syystä tai toisesta haasteellisia.

Subjektiviivisen varhaiskasvatusoikeuden palautus parantaa lasten alueellista yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa, kun asuinkunnasta riippumatta jokaisella lapsella on oikeus kokopäiväiseen varhaiskasvatukseen. Esitetyllä muutoksella palautettaisiin jokaisen lapsen subjektiivinen, vanhempien tai muiden huoltajien työ- ja elämäntilanteesta riippumaton oikeus suunnitelmalliseen ja tavoitteelliseen varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatuksella on useiden sekä kansallisten että kansainvälisten tutkimusten perusteella merkittävä positiivinen vaikutus lapsen kehitykselle ja oppimiselle. 20 tunnin varhaiskasvatusoikeuden on katsottu lisänneen kuntien hallinnollisen työn määrää, työntekijöiden kuormittavuuden kokemuksia sekä vanhempien kritiikkiä lasten varhaiskasvatuksen toimivuutta kohtaan.

Opetushallitus kiinnittää lisäksi huomiota varhaiskasvatuksen henkilöstörakennemuutoksiin, jotka vaativat varhaiskasvatuksen esimiehiltä ja johdolta aikaa pedagogiseen ja muuhun johtamiseen. Tällä hetkellä esimerkiksi päiväkodinjohtajat käyttävät paljon aikaa erilaisiin hallinnollisiin päätöksiin ja niiden valmisteluun. Moniammatillisen henkilöstön johtaminen ja lasten ja vanhempien erilaisia tarpeita huomioiminen vaativat aikaa ja läsnäoloa päivittäisessä toiminnassa.

9. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira

Valvira kannattaa hallituksen esitystä laajentaa varhaiskasvatusoikeutta täysipäiväiseksi ja kokoaikaiseksi. Varhaiskasvatus on lapsen oikeus ja sillä on keskeinen merkitys lasten syrjäytymistä ehkäisevänä ja oppimiseröjä tasoittavana palveluna. Varhaiskasvatusoikeuden rajaaminen vanhemman työmarkkina-asemasta johtuen on ollut omiaan heikentämään jo muutenkin mahdollisesti heikommassa asemassa olevien lasten asemaa.

Varhaiskasvatusoikeuden rajaamisella tavoitellut säästöt ovat kohdistuneet merkittävältä osin henkilöstöön ja johtaneet osassa kuntia lapsiryhmien koon tosiasialliseen kasvamiseen ja myös pysyvien lapsiryhmien ja vuorovaikutussuhteiden murenemiseen. Henkilöstöressurssin tehokas käyttö on puolestaan toteutunut henkilöstön jatkuvana siirtelynä ryhmästä ja päiväkodista toiseen, mikä niin ikään on vaarantanut pysyvät vuorovaikutussuhteet. Sekä ryhmäkoon ylittäminen, suhdeluvusta poikkeaminen, että pysyvien vuorovaikutussuhteiden mureneminen ovat laskeneet varhaiskasvatuksen laatua ja asettaneet lapset eriarvoiseen asemaan asuinpaikasta riippuen. Vain korkealaatuinen varhaiskasvatus on vaikuttavaa.

Näyttää myös siltä, että nykyisessä lainsäädännössä oleva, lainsäätäjän tarkoittama joustava varhaiskasvatusoikeuden laajentaminen ei ole kaikkialla onnistunut tarkoitetulla tavalla. Perheet eivät ole voineet itse valita osapäiväistä tai osa-aikaista hoitoa. Jos varhaiskasvatusoikeuden laajeneminen on johtunut lapsen kehityksen ja oppimisen tuesta, varhaiskasvatuksen järjestäjä on voinut vaatia erilaisia asiantuntijaselvityksiä lapsen tai perheen tilanteesta. Tämä on sekä leimannut perheitä, että vaarantanut perheiden ja lasten yhdenvertaisuutta.

10. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos THL

(Tiivistetty opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta)

THL suhtautuu myönteisesti luonnoksessa hallituksen esitykseksi esitettyihin lakimuutoksiin. Subjektiivisella varhaiskasvatusoikeudella on koulutuspoliittisen merkityksen lisäksi keskeinen perhepoliittinen, työvoimapolitiittinen ja tasa-arvopolitiittinen merkitys. Varhaiskasvatuksen tulee toteutua yhdenvertaisesti kaikille lapsille vanhempien tilanteesta, päivähoiton tarpeesta tai asuinpaikasta riippumatta.

Subjektiivisella varhaiskasvatusoikeudella on keskeinen perhepoliittinen, työvoimapolitiittinen ja tasa-arvopolitiittinen merkitys, jotta molemmat vanhemmat voivat tehdä ansiotyötä tai opiskella täysipainoisesti. Subjektiivisen oikeuden rajoittaminen osa-aikaiseksi ja vaatimus sitä pidemmän hoidon tarpeen osoittamisesta hankaloitti vanhempien osallistumista ansiotyöhön. Ongelma kohdistui erityisesti äiteihin, koska valinta ansiotyön ja lastenhoitojen välillä on edelleen ennen kaikkea äitien valinta, ja äidit ovat isä selvästi useammin määräaikaissa ja osa-aikaissa työsuhteissa. Ongelma kohdistui myös perheisiin, joissa vanhemmat ovat itse itsensä työllistäviä ammatinharjoittajia tai freelancereita; tämän ryhmän osuus työllisistä on kasvava, ja heistä selvä enemmistö on 25–44-vuotiaita, joten heillä todennäköisesti on varhaiskasvatusikäisiä lapsia. Lisäksi työttömien vanhempien työnhaku saattoi vaikeutua lapsen ollessa oikeutettu vain osa-aikaiseen varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatusoikeuden rajoituksen poistaminen tukee pyrkimystä työllisyyden vahvistamiseen.

On myös tärkeää huomata, että syntyvien lasten lukumäärän jyrkän laskusuunnan kääntämiseksi tarvitaan kaikki mahdolliset keinot työn ja perheen yhteensovittamisen helpottamiseksi. Subjektiivinen varhaiskasvatus on perhevapaiden ohella ollut suomalaisen perhe- ja tasa-arvopolitiikan kulmakivi. Sen rajoittamisen poistaminen vahvistaa tasa-arvon etenemistä ja antaa lapsiperheille myönteisen signaalin lapsi- ja perhepolitiikan kehittämisestä perheitä tukevaan suuntaan.

Parhaimmillaan varhaiskasvatus muodostaa lapselle tärkeän yhteisön, johon kuulua ja jossa voi yhdessä kokea ja oppia uusia asioita. Subjektiivinen oikeus, jota ei rajoiteta vanhempien tilanteeseen perustuen, luo lapsille tasavertaiset mahdollisuudet liittyä osaksi varhaiskasvatuksen yhteisöä.

11. Kansaneläkelaitos

Kela näkee täyden subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden toteuttamisen lapsen ja hänen perheensä kannalta myönteisenä asiana, joka helpottaa myös yksityisen hoidon tuen toimeenpanoa sekä vähentää yksityisen hoidon tuen toimeenpanosta aiheutuvia hallinnollisia kustannuksia hallituksen esitysluonnoksessa kuvatulla tavoin. Muutos yksinkertaistaa ja nopeuttaa Kelan toimeenpaneman yksityisen hoidon tuen sekä yksityisen hoidon tuen kuntalisän toimeenpanoa, kun yksityisen hoidon tukea ei enää tarvitse myöntää ja tarkistaa lapsen perheenjäsenten työ- tai opiskelutilanteen mukaisesti. Muutos selkeyttäisi ja yksinkertaistaisi yksityisen hoidon tuen sekä mahdollisen yksityisen hoidon tuen kuntalisän myöntämistä myös etuutta hakevan perheen sekä kuntien näkökulmasta ja vähentäisi siten perheiden ja kuntien tarvitsemaa neuvontaa. Muutos vähentäisi myös perheiltä ja kunnista pyydettävien selvitysten määrää. Yksityisessä hoidossa olevan lapsen huoltajien olisi helpompaa vastaanottaa lyhytaikaisiakin työsuhteita, kun lapsella säilyisi työtilanteen vaihtelusta riippumatta jatkuva oikeus laajaan varhaiskasvatukseen ja korkeampaan yksityisen hoidon tukeen. Tämä voi lisätä perheiden halukkuutta valita lapselleen yksityinen varhaiskasvatuspaikka ja muutos voi tätä kautta lisätä yksityisissä varhaiskasvatuspaikoissa hoidettavien lasten määrää.

Esitetyn muutoksen voidaan arvioida lisäävän perheiden yhdenvertaisuutta, kun yksityisen hoidon tuki voitaisiin jatkossa maksaa korkeampana perheen kotikunnasta riippumatta. Kela näkee tämän myönteisenä asiana. Tähän saakka yksityisessä varhaiskasvatuksessa hoidetuista lapsista maksetun yksityisen hoidon tuen määrä on riippunut siitä, onko perheen kotikunta päättänyt rajata lapsen varhaiskasvatusoikeutta vaiko ei. Jos kunta ei ole rajannut varhaiskasvatusoikeuden laajuutta, on perhe voinut pyytää kunnasta lausunnon, jonka mukaan yksityisen hoidon tuki on voitu maksaa korkeampana, vaikka lapsen perheenjäsen olisi työ- ja opintoelämän ulkopuolella. Kunnan työtä puolestaan helpottaisi se, ettei kunnan tarvitsisi enää kirjoittaa laajempaan varhaiskasvatusoikeuteen liittyviä lausuntoja korkeamman yksityisen hoidon tuen myöntämistä varten niissä tapauksissa, joissa Kela on selvittänyt perheen tilanteen ja päätyttyä siihen, että yksityisen hoidon tuki maksetaan alemman tasoisena.

Kela pitää tärkeänä sitä, että muutoksen toimeenpanolle on varattu riittävästi aikaa.

12. Lapsiasiavaltuutetun toimisto

Lapsiasiavaltuutettu kannattaa kokopäiväisen subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden palauttamista. Kokopäiväisen varhaiskasvatusoikeuden palauttaminen edistää lasten yhdenvertaisuutta (lapsen oikeuksien sopimuksen 2 art), lapsen edun mukaista toimintaa (3(1) art), lasten oikeutta oppimiseen (28 ja 29 art) ja useiden muiden lasten ihmisoikeuksien toteutumista.

Lapsiasiavaltuutettu on useassa yhteydessä tuonut esiin, että varhaiskasvatusoikeuden rajaaminen nykyisin voimassa olevalla tavalla vaarantaa lasten yhdenvertaisen kohtelun asettamalla lapset

eriarvoiseen asemaan huoltajien työmarkkina-aseman perusteella.¹ Kyseistä muutosta valmisteltaessa oli myös jo nähtävissä, että se johtaa alueelliseen eriarvoisuuteen koko maan tasolla, koska lainsäädäntö mahdollistaa kunnille laajan harkinnan määriteltäessä kokopäiväisen varhaiskasvatuksen tarvetta. Käytännössä alueellinen eriarvoisuus on näyttäytynyt vieläkin selkeämmin kuin tuolloin täysin osattiin ehkä arvioidakaan, koska osa kunnista jatkoi lakimuutoksesta huolimatta edelleen kokopäiväisen varhaiskasvatuksen tarjoamista kaikille lapsille tai palasi siihen takaisin myöhemmin todettuaan muun muassa, ettei muutos tuota odotettuja säästöjä.

Lapsiasiavaltuutettu kiinnittää tässä yhteydessä huomioita lisäksi vuorohoitoon. Hallituksen esitysluonnoksessa todetaan, että vuorohoitoa koskevaa lain 13 §:n säännöstä ei muuteta (s. 19). Jos lapsi tarvitsee vuorohoitoa, järjestettäisiin sitä edelleen tarpeen mukaisessa laajuudessa lapselle, joka tarvitsee sitä vanhemman tai muun huoltajan työssäkäynnin tai opiskelun vuoksi. Kyseinen säännös lisättiin uuteen varhaiskasvatuslakiin (540/2018) vuonna 2018 ja sitä koskevassa hallituksen esityksessä todetaan (s. 71), että "[v]uorohoitoa koskevalla tarkennuksella edesautetaan lain yhtäläistä noudattamista asuinpaikasta riippumatta ja näin edistetään lapsen pääsyä turvalliseen ja kehittävään varhaiskasvatukseen iltaisin, öisin, viikonloppuisin ja arkipyhinä silloin, kun lapsi tarvitsee sitä huoltajan työssäkäynnin tai opiskelun vuoksi". Lisäksi hallituksen esityksessä todetaan (s. 84), että "[k]uten nykyisinkin, varhaiskasvatusta voitaisiin erityisten olosuhteiden niin vaatiessa antaa myös oppivelvollisuusikäiselle lapselle. Tällainen erityinen syy voi olla pienten koululaisten hoidon tarve, jos kunnassa ei esimerkiksi järjestetä perusopetuslaissa (628/1998) tarkoitettua aamu- ja iltapäivätoimintaa, taikka hoidon tarve johtuu lapsen huoltajan epäsäännöllisistä työajoista. Etenkin yksinhuoltajien kohdalla voi syntyä tilanteita, joissa lapsen hoito on tarkoituksenmukaisinta järjestää varhaiskasvatuspalveluja käyttäen. Järjestäminen on viime kädessä kunnan harkinnassa. Ratkaisevaa harkinnassa tulisi olla lapsen etu ja se, mitä muita palveluja kunnassa on käytettävissä lasten hoidon järjestämiseksi".

Vuorohoidon järjestäminen on siten, erityisesti pienten koululaisten kohdalla, pitkälti harkinnanvaraista ja todennäköisesti sen toteutuminen ei ole yhdenvertaista koko maan tasolla. Uuden varhaiskasvatuslain hallituksen esityksen käsittelyn yhteydessä eduskunnan sivistysvaliokunta käsitteli myös lakialoitteen (LA 16/2018 vp), jossa ehdotettiin säädettäväksi nimenomaisesti vuorohoidon järjestämisestä 1. ja 2. luokkalaisille pienille koululaisille. Vuorohoidon kehittämistä pienten koululaisten palveluna tuotiin esiin myös muun muassa sivistysvaliokunnan mietintöön (SiVM 5/2018 vp) sisältyvässä eriävässä mielipiteessä (vastalause 1). Vuorohoidosta ei tässä vaiheessa kuitenkaan päädytty säätämään tarkemmin eikä valiokunta esittänyt eduskunnalle sitä koskevia lausumia.

Lapsiasiavaltuutettu ehdottaa, että ministeriö selvittäisi vuorohoidon toteutumista eri kunnissa vuoden 2018 lakimuutoksen jälkeen. Samalla tulee selvittää vuorohoidon tarvetta niin

¹ Mm. lausunnot 27.5.2014, verkossa <http://lapsiasia.fi/tata-mielta/lausunnot-2/lausunnot-2014/> ja 25.9.2015 ja 11.5.2015, verkossa <http://lapsiasia.fi/tata-mielta/lausunnot-2/lausunnot-2015/>

varhaiskasvatusikäisten kuin pienten koululaisten osalta ja varmistaa vuorohoidon saatavuus sitä tarvitseville.

Tutkittuun tietoon perustuvan lapsivaikutusten arvioinnin pohjalta olisi tarvittaessa tarkennettava vuoro-hoitoa koskevaa lainsäädäntöä, jotta edellä mainituissa hallituksen esityksessä ja sivistysvaliokunnan mietinnössä todettu oikeus varhaiskasvatukseen toteutuisi yhdenvertaisesti koko maan tasolla.

13. Tasa-arvovaltuutettu

Tasa-arvovaltuutettu kannattaa ehdotettua muutosta ja pitää erittäin tärkeänä subjektiivisen kokoaikaisen varhaiskasvatusoikeuden palauttamista kaikkien lasten oikeudeksi. Muutos parantaisi sukupuolten tasa-arvoa ja vanhempien mahdollisuuksia työn ja perhe-elämän yhteensovittamiseen.

Tasa-arvovaltuutettu totesi eduskunnalle 2018 antamassaan kertomuksessa (K 22/2018 vp) suosituksenaan, että subjektiivinen päivähoito-oikeus tulee palauttaa kaikkien lasten oikeudeksi. Tasa-arvon kannalta subjektiivisen päivähoito- ja varhaiskasvatusoikeuden rajoittaminen osaikaiseksi oli iso tasa-arvopoliittinen taka-askel.

Pienten lasten vanhempien työllisyysasteeseen ja työhön osallistumiseen vaikuttavat työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen mahdollisuudet. Joustavilla, helposti saavutettavilla ja laadukkailla varhaiskasvatuspalveluilla on keskeinen merkitys siinä, miten pienten lasten vanhemmat voivat sovittaa yhteen perhehuoltovelvollisuudet ja työelämään osallistumisen.

Varhaiskasvatusoikeuden sukupuolivaikutuksia arvioitaessa on tärkeää ottaa huomioon, että toistaiseksi äidit vastaavat pääosin lasten hoidosta. Valtaosa isistä käyttää lyhyttä, parin kolmen viikon vapaata. Äidit käyttävät kuitenkin edelleen valtaosan perhevapaista. Esimerkiksi vuonna 2016 äidit pitivät vanhempainpäivärahapäivistä 90,5 % ja isät 9,5 % (Kela 2018, Kelan lapsiperhe-tuustilasto 2017). Hoivan sukupuolittuneen luonteen takia varhaiskasvatuspalvelut vaikuttavat erityisesti naisten mahdollisuuksiin osallistua ansiotyöhön.

Yhteiskunnan vastuulla on sen varmistaminen, ettei vanhempi menetä työmahdollisuuksia sen vuoksi, ettei hän ole voinut ottaa vastaan tarjottua työtä lapsen varhaiskasvatusoikeuden rajaamisen takia.

On hyvä, että ehdotuksessa subjektiivisen varhaiskasvatuksen laajuus ei olisi enää riippuvainen lasten huoltajien perhevapaista, opinnoista tai työmarkkina-asemasta, vaan lapsen varhaiskasvatusaika perustuisi lapsen ja perheen itse arvioimaan tarpeeseen. Nykyisin varhaiskasvatuspalvelun on voinut saada harkinnan varaisesti kokopäiväisenä esimerkiksi lasten tuen tarpeiden tai vaikean perhetilanteen vuoksi. Tämän selvittäminen viranomaisille on kuitenkin voinut muodostua esteeksi palvelun hakemiselle. Käytännössä kynnys ja kontrolli hakea kokopäiväistä varhaiskasvatuspalvelua lapselle ovat kohdistuneet erityisesti perhevapaalla olevaan vanhempaan eli yleensä äitiin.

14. Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto

Yhdenvertaisuusvaltuutettu kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi varhaiskasvatustalain ja lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta. Esitetty lainmuutos palauttaisi lapsen subjektiivisen oikeuden kokopäiväiseen varhaiskasvatukseen.

Voimassa oleva varhaiskasvatustalain asettaa lapset eriarvoiseen asemaan sen perusteella, mikä on heidän vanhempiansa tai muun laillisen huoltajan asema työmarkkinoilla. Yhdenvertaisuusvaltuutettu toi kriittiset huomionsa esiin lausunnossaan 29.9.2015 (VTTDno-2015-379) varhaiskasvatusoikeuden rajoitusta käsittelemään hallituksen esitykseen. Selvitykset rajauksen toimeenpanosta (esim. VakaVai-tutkimus) osoittavat yhdenvertaisuusvaltuutetun ja muiden toimijoiden esittämän kritiikin olleen perusteltua. Ennakoitujen negatiivisten yhdenvertaisuusvaikutusten lisäksi kuntien erilainen toiminta vaikutti perheiden asemaan. Rajaus subjektiiviseen oikeuteen kokopäiväiseen varhaiskasvatukseen toteutettiin vain noin 60 % kunnista. Lapset ja perheet ovat näin olleet eri asemassa myös asuinpaikkansa perusteella.

YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista asettaa lapsen edun ensisijaiseksi kaikessa lainvalmistelussa (3 artikla) ja takaa lapselle oikeuden syrjimättömyyteen ilman minkäänlaista lapsen, hänen vanhempiansa tai muun laillisen huoltajan ominaisuuteen tai muuhun seikkaan perustuvaa erottelua (2 artikla). Suomen perustuslain 6 §:n mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eriarvoiseen asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Saman pykälän mukaan lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä. Jokaiselle lapselle kuuluva oikeus kokopäiväiseen varhaiskasvatukseen riippumatta vanhempien tai muun laillisen huoltajan työmarkkina-asemasta tai perheen asuinkunnasta tukee näiden perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista. Yhdenvertaisuusvaltuutettu kannattaa subjektiivisen oikeuden kokopäiväiseen varhaiskasvatukseen palauttamista hallituksen esityksessä esitetyllä tavalla.

15. Espoon kaupunki

Varhaiskasvatustalain ja lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttaminen hallituksen esityksen mukaiseksi on Espoon kaupungin kannalta myönteistä eikä sillä arvioida olevan taloudellisia vaikutuksia.

Espoon valtuusto on päättänyt (15.2.2016 § 19 sekä valtuustokauden 2017-2021 tavoitteet), että Espoossa ei käytetä varhaiskasvatustalain mahdollistamia rajoituksia lasten subjektiiviseen varhaiskasvatus- ja päivähoito-oikeuteen. Lasten yhdenvertainen oikeus varhaiskasvatukseen turvataan riippumatta vanhempien työmarkkina-asemasta. Päätös koskee sekä kunnan järjestämää, että yksityisen hoidon tuella järjestettyä varhaiskasvatusta.

Valtuuston päätöksen mukaisesti lapselle järjestetään hakuajan puitteissa kestoltaan perheen hakemusta vastaava varhaiskasvatuspaikka kunnan omasta tai ostopalveluna hankkimasta

varhaiskasvatuspaikasta. Lapsen varhaiskasvatusajasta tehdään kirjallinen sopimus, joka perustuu huoltajien arvioimaan lapsen varhaiskasvatustarpeeseen.

Yksityisen hoidon tuella oleville lapsille, joilla on nykyisen varhaiskasvatuslain mukaan oikeus ainoastaan 20 tunnin varhaiskasvatukseen, myönnetään perheen hakemuksesta oikeus laajempaan varhaiskasvatukseen. Päätös laajemmasta varhaiskasvatusoikeudesta tehdään enintään toimintavuodeksi. Kun perhe on toimittanut päätöksen Kansaneläkelaitokselle (Kela), Kela maksaa lapsesta täysimääräistä tukea. Vastaavaa menettelyä noudatetaan myös esiopetusikäisillä lapsilla, joille varhaiskasvatuslain 12 § 5 momentin mukaan ei ole järjestettävä varhaiskasvatusta.

Espoossa ei ole rajoitettu lasten varhaiskasvatusoikeutta, jolloin hallituksen esitys varhaiskasvatuslain ja lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta ei vaikuta Espoon kunnalliseen ja ostopalveluna järjestettävään varhaiskasvatukseen.

Yksityisen hoidon tukea koskevien säädösten muuttaminen helpottaa yksityisen hoidon tuen myöntämisen prosesseja Espoossa. Perheet tarvitsevat tällä hetkellä kunnan päätöksen laajemmasta varhaiskasvatusoikeudesta. Varhaiskasvatuksen palveluohjauksella on keskeinen rooli laajemman varhaiskasvatusoikeuden myöntämisessä ja perheiden sekä palveluntuottajien neuvonnassa. Laajemman varhaiskasvatusoikeuden hakemusten käsittely ja myöntäminen kuormittaa varhaiskasvatuksen palveluohjausta varsinkin alkusyksyllä, jolloin tulee sekä uusia että jatkohakemuksia laajemmasta varhaiskasvatusoikeudesta. Mikäli yksityisen hoidon tuesta annettua lakia muutetaan, varhaiskasvatuksen palveluohjauksessa voidaan keskittyä paremmin asiakasohjaukseen ja lasten sijoittamiseen kunnan järjestämään varhaiskasvatukseen, mikä on heidän alkuperäinen tehtävänsä.

Palautteen mukaan myös yksityiset palveluntuottajat kokevat hakuprosessin hankalana ja perheiden kannalta monen tahon kanssa asioinnin monimutkaisena. Joillekin yksityisille palvelun tuottajille on tästä menettelystä ollut taloudellista haittaa, kun yksityisen hoidon tuen hakuprosessi on kaikkine vaiheineen aiempaa pitempi.

16. Kokkolan kaupunki

Lakiehdotuksessa käytännössä vanhemmat/huoltajat tulevat päättämään lapsen varhaiskasvatuksen tarpeesta. Onko lakiehdotuksessa kyse lapsen vai vanhemman/huoltajan oikeudesta varhaiskasvatukseen. Palataanko vanhaan päivähoitolakiin, joka alun perin tehtiin vanhempia/huoltajia varten jolloin mahdollistettiin heidän työssäkäynti tai opiskelu. Varhaiskasvatushan ei ole enää sosiaalipalvelua vaan kasvatusta, opetusta ja hoitoa, jolla on selvät varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tavoitteet.

Kuntien pitää järjestää esiopetusta 700 tuntia lukuvuodessa eli noin 4 tuntia päivässä. Perusopetuksen ensimmäisellä luokalla oppilaille on 20 tuntia viikossa opetusta. Voisiko varhaiskasvatusikäisillä lapsilla olla oikeus 20 viikossa järjestettävään varhaiskasvatukseen. Nykyisen voimassaolevan lain mukaan taataan myös laajempi oikeus varhaiskasvatukseen kaikille niille lapsille ja perheille, jotka sitä tarvitsevat.

Kokkolassa on toteutettu varhaiskasvatustarpeen mukaista rajausta. Lakiehdotuksen kustannusvaikutus Kokkolan osalta tulee olemaan huomattava, koska muutos Kokkolassa koskettaa 150 -200 lasta, vaihdellen kuukausittain ja perheiden erilaisten tilanteiden johdosta. Peruspalvelujen valtionosuuden korotus kohdistuu kaikkiin kuntiin laskennallisten kustannusten suhteessa, joka tarkoittaa sitä, että Kokkola ei tulisi saamaan lain säädännön muutoksesta korvauksia kokonaisuudessaan.

Lakiehdotuksen haasteena Kokkolan näkemyksen mukaan tulee olemaan vanhemman tai muun huoltajan määrittelemä varhaiskasvatustarve. Lakimuutoksen tarkoituksena on ilmeisesti palauttaa varhaiskasvatusoikeus tilanteeseen, jollainen se oli ennen rajausta. Nyt kuitenkin lakiin lisättäisiin maininta huoltajien oikeudesta varhaiskasvatuksen tarpeen määrittelemiseksi. Lain perustelujen mukaan tarpeen määrittely tarkoittaisi pääsääntöisesti päiväkotien "normaaliaikaa", Nyt ehdotettu kirjaus, jossa säädetään vanhempien oikeudesta määrittää lapsen varhaiskasvatuksen tarve jättää epäselväksi mitä sillä tarkalleen ottaen tarkoitetaan.

Lakiehdotus luo vanhemmille/huoltajille erittäin vahvan aseman suhteessa kuntaa tai varhaiskasvatuksen henkilöstöön.

Kaupunkimme vaikean taloudellisen tilanteen ja kasvaneen velkamäärän takia on tärkeää, että valtio kompensoi 100% kunnille aiheutuvat kustannukset, jotka tästä subjektiivisen oikeuden muutoksesta aiheutuvat, myös mahdolliset investointikustannukset. Kokkolan kaupungissa tiedetään, että kustannusvaikutuksia on varmasti vaikea arvioida, koska kunnat ovat erilaisissa tilanteissa varhaiskasvatuspalvelujen tarpeen suhteen.

Kokkolan kaupunki haluaa vielä painottaa, että varhaiskasvatuksen lainsäädännön muuttamisessa tulee ottaa huomioon säädösten voimaantulo aikaisempaa paremmin. Viime vuosina uudet muutokset ovat seuranneet toisiaan liian lyhyinä voimaantuloaikoina. Varsinkin vuoden 2017 alusta voimaan tulleet palvelumaksujen muutokset tuottivat valtavasti lisätyötä lyhyen voimaantuloajan takia. Nytkin harkittu voimaantuloaika on todella lähellä 1.8.2020. Jos lakimuutokset aiheuttavat kasvavissa kunnissa tarvetta uusien varhaiskasvatusilojen rakentamiseen, niin voimaantulon ajankohta on liian aikaisin.

17. Pirkkalan kunta

(Tiivistetty opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta)

Jos 20 tunnin varhaiskasvatusoikeus poistetaan, Pirkkalassa arvioidaan, että hoitopaikkatarpeen muutos olisi tämän hetken tiedoilla noin 20 paikkaa. Mainittu paikkamäärä vastaa enimmillään noin 2,5 kasvattajan lisästarvetta. Arvioissa oletuksena on, että nyt subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden piirissä olevat siirtyvät käyttämään varhaiskasvatusta aiemman keskiarvon mukaisesti. Kustannusvaikutus Pirkkalassa arvion mukaan olisi lähinnä henkilöstökulujen 90 000 euron nousu ja jonkin verran yksityisen hoidon tuen lisääntyviä kuluja sekä palvelusetelikulujen nousu (hoitoaikojen muutokset kokopäiväiseksi). Kustannusvaikutus merkitsee summaa, joka on suurin mahdollinen kustannuslisäys. Uudistusta toteutettaessa on kuitenkin

tärkeää, että hallitusohjelmassa suunnitellut muutokset varhaiskasvatuksessa kompensoidaan kunnille täysimääräisinä kokonaisuus huomioon ottaen.

Yksityisen hoidon tuella Pirkkalassa on noin 35 lasta. 20 tunnin varhaiskasvatusoikeus on saattanut vaikuttaa tuen pienuuden takia joidenkin perheiden valintaan käyttääkö yksityistä vai kunnallista varhaiskasvatuspalvelua.

Yksityisten toimijoiden kannalta 20h rajauksen poistuminen on todennäköisesti positiivinen asia. Perheet voivat valita jatkossa kokoaikaisen varhaiskasvatuksen ja toimijat saavat palvelusetelin tai yksityisen hoidon tuen myös täysimääräisenä. Osa yksityisistä toimijoista on rajannut taloudellisista syistä osapäiväisen palvelutarjonnan kokonaan pois. Palvelusetelien kustannukset kokoaikaisen varhaiskasvatuksen myötä nostavat Pirkkalan kunnan kuluja jonkin verran, samoin yksityishoidontuen ja kuntalisän kustannukset voivat nousta, mutta tämän hetkisillä määrillä vaikutus jää todennäköisesti melko vähäiseksi.

Hallituksen esityksessä todetaan, että yhtäläinen varhaiskasvatusoikeus kaikille vähentää viranomaistyötä. Näin varmaankin käy jossain määrin myös Pirkkalassa, kun varhaiskasvatusoikeuden laajuuden selvittämistyö tältä kannalta vähenee.

Pirkkalan kunta toteaa lopuksi, että varhaiskasvatusoikeuden laajuutta voi pohtia useasta näkökulmasta. Lapsen päivän mittaa voi suhteuttaa pohdinnoissa esimerkiksi esikoululaisen ja ensimmäisen luokan oppilaan noin 4 tunnin päivään. Toteutuisiko pienen lapsen kehittymisen ja oppimisen tavoitteet ja vertaissuhteiden muodostuminen kokopäiväistä varhaiskasvatusta lyhyemmässä ajassa silloin, kun se perheen tilanteen mukaan on mahdollista? Lähtökohtaisesti lapsen ensisijainen ja paras paikka tulisi olla kuitenkin koti ja ensisijaiset kasvattajat edelleen lapsen vanhemmat. Riittääkö avoimen varhaiskasvatuspalveluiden tarjonta osalle perheistä, jolloin äiti tai isä voi olla mukana lapsensa kanssa. Varhaiskasvatuspalveluita on saatavilla kaikille tarvitsijoille perheiden erilaisten tilanteiden mukaan jo nyt. Pohdittavaa on paljon ja perheitä pitää kuulla.

18. Vantaan kaupunki

Vantaan kaupunki pitää hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi varhaiskasvatuslain ja lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta pääosin myönteisenä. Ehdotetun lakiluonnosesityksen keskeisenä tavoitteena on palauttaa jokaiselle lapselle subjektiivinen oikeus varhaiskasvatukseen siten, ettei varhaiskasvatusoikeuden laajuus olisi riippuvainen enää huoltajien perhevapaista, opinnoista tai työmarkkina-asemasta. Lapsen varhaiskasvatusaika perustuisi lapsen ja perheen arvioimaan tarpeeseen. Esitys lisäisi lasten yhdenvertaisuutta ja turvaisi laajuudeltaan yhtäläisen varhaiskasvatuksen saatavuuden kaikille lapsille. Esitys lisäisi tasa-arvoa ja ehkäisisi syrjäytymistä sekä kaikkien lasten yhdenvertaisuutta vanhempien taustoista ja perheen tilanteesta riippumatta. Perheen määrittelemän tarpeen mukainen oikeus varhaiskasvatukseen helpottaa vanhempien ja työn yhteensovittamista.

Vantaan kaupungin näkemyksen mukaan esityksessä on varmistettava nykyistä vahvemmin myös lapsen etu ja oikeus varhaiskasvatuslain mukaisten tavoitteiden toteutumiseen kaikkien lasten

osalta. Tutkimustiedon mukaan vain laadukas varhaiskasvatus vaikuttaa lapsen kasvuun ja kehitykseen myönteisesti ja hyödyntää lasta enemmän kuin mikään muu myöhempi koulutus.

19. Akava ry

(Tiivistetty opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta)

Akava kannattaa ehdotettua muutosta subjektiivisen kokoaikaisen varhaiskasvatusoikeuden palauttamiseksi. Rinteen hallituksen hallitusohjelmassa on tavoitteena nostaa Suomi tasa-arvon kärkimaaksi ja ehdotettu varhaiskasvatustilain muutos edistää tätä tavoitetta osaltaan. Muutos parantaa osaltaan yhdenvertaisuutta, työelämän tasa-arvoa, tukee vanhempien työllistymistä sekä työn ja perhe-elämän yhteensovittamista. Subjektiivinen, kokoaikainen varhaiskasvatus mahdollistaa paremmin erityisesti naisille valinnan mahdollisuutta myös osa-aikaisen ja kokoaikaisen työn välillä.

Kokoaikaisen varhaiskasvatusoikeuden palauttaminen on viestinä selkeä: varhaiskasvatus ja siihen osallistuminen nähdään lapsen oikeutena. Muutos lisää myös lasten ja perheiden yhdenvertaisuutta lapsille ja perheille riippumatta asuinpaikasta, sosioekonomisesta asemasta tai työmarkkinatilanteesta. Kokoaikainen, subjektiiviseen oikeuteen perustuva varhaiskasvatus lisää myös maahanmuuttajaperheiden integroitumista ja helpottaa pitkäjänteisen sekä suunnitelmallisen varhaiskasvatuksen suunnittelua ja toteuttamista. Eri kulttuuri- ja arvotaustan omaavia perheitä tuleekin tukea ja rohkaista lasten varhaiskasvatukseen osallistumiseen. Akava myös toteaa, että varhaiskasvatuksen laadun varmistaminen on entistä tärkeämpää, kun subjektiivinen oikeus kokoaikaiseen varhaiskasvatukseen palautetaan.

Suomessa syntyvyys on hälyttävän matalalla ja yleinen ilmapiiri lasten saamiselle ja perheen perustamiselle ei ole kovinkaan rohkaisevaa. Kaikki toimenpiteet, lainsäädännön uudistaminen ja erilaiset perheitä tukevien palvelut ja niiden kehittäminen ovat tärkeä signaali nuorille, että Suomessa perheen perustaminen, työn ja perheen yhdistäminen on mahdollista ja yhteiskunnan tuki lapsille ja perheille on kestävä ja hyvinvointia lisäävää.

20. Hyvinvointiala HALI ry

Hyvinvointiala HALI ry kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen varhaiskasvatukseen liittyvästä lakimuutosesityksestä. Lakimuutoksella esitetään palautettavaksi subjektiivinen oikeus kokoaikaiseen varhaiskasvatukseen 1.8.2020 lähtien.

Hyvinvointiala HALI ry kannattaa sitä, että perheillä on tarvittaessa valittavissa myös kokoaikaisen varhaiskasvatuksen palvelut. Liiton näkemyksen mukaan perheet ovat parhaita asiantuntijoita lastensa kasvatusta ja hoitoa koskevissa asioissa. Syntyvyys on Suomessa tällä hetkellä ennätyksellisen alhaisella tasolla ja kaikki keinot perhe-elämän ja työn yhteensovittamiseksi on oltava käytössä.

Kuntien on ollut mahdollista rajata varhaiskasvatusoikeutta 1.8.2016 lähtien. Rajauksen on toteuttanut 135 kuntaa ja se on koskenut noin 5 500 lasta. Osa-aikaisen varhaiskasvatuksen piirissä oli vuonna 2017 THL:n tilaston mukaan 29 % kaikista varhaiskasvatuksessa olevista lapsista.

Liitto korostaa varhaiskasvatuksen joustavaa järjestämistä julkisten ja yksityisten toimijoiden yhteistyönä ja palveluntuottajien tasapuolista kohtelua ja valvontaa omistajatahosta riippumatta. Kunnissamme tarvitaan sekä julkisia että yksityisiä toimijoita kuten käytäntö tällä hetkellä osoittaa. Lisäksi Hyvinvointiala HALI ry painottaa, että perheille tulee olla tarjolla riittävästi erityistä kasvatuseriaa tai –pedagogiikkaa soveltavien päiväkotien palveluita.

21. Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry (Tiivistetty opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta)

JHL kannattaa esitettyä varhaiskasvatuslain (540/2018) muutosta, jolla lapsen subjektiivinen oikeus kokoaikaiseen varhaiskasvatukseen palautettaisiin. Liitto arvostaa hallituksen tapaa toimia ripeästi hallitusohjelmassa mainittujen varhaiskasvatusta koskevien tavoitteiden toteuttamiseksi.

Kuten hallitus esityksessään toteaa, edellisellä hallituskaudella toteutettu varhaiskasvatusoikeuden raja on saattanut varhaiskasvatusta saavat lapset ja heidän huoltajansa eriarvoiseen asemaan. JHL näkee, että varhaiskasvatusoikeuden raja on ollut ristiriidassa perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuussäännöksen ja YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen (60/1991) kanssa. Raja on ollut myös vastakkainen suhteessa varhaiskasvatuslaissa säädettyyn lapsen edun ensisijaisuuteen varhaiskasvatusta järjestettäessä (4 §). Hallituksen lailla JHL katsoo, että lapsen oikeus varhaiskasvatukseen ei tule olla riippuvainen huoltajien työmarkkina-asemasta tai asuinpaikkakunnasta. Esitetty subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden palauttaminen vahvistaa perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuusperiaatetta sekä perustuslain 16 §:n 2 momentin sivistysoikeuksia turvatessaan lapsen mahdollisuuden osallistua varhaiskasvatukseen.

JHL kannattaa lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annettuun lakiin (1128/1996) esitettyjä muutoksia. Esitetyt muutokset ovat tarpeellisia lapsen ja perheen subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden toteuttamiseksi. Perheen taloudellisen aseman ja varallisuuden ei tule määrittellä sitä, millaisen varhaiskasvatuspalvelun vanhemmat valitsevat lapselleen.

JHL kuitenkin muistuttaa, että subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden palauttaminen ja hallitusohjelmassa mainittu ryhmäkokojen pienentäminen tulevat lisäämään henkilöstön tarvetta.

22. KT Kuntatyönantajat

KT Kuntatyönantajat pitää esityksen mukaista varhaiskasvatuslain 12 §:n muotoilua ongelmallisena. Muiden esityksen varhaiskasvatuslain muutettavien pykälien sekä lain kotihoidon ja yksityisen hoidon tuen muutettavien pykälien osalta KT Kuntatyönantajat pitää esitystä hyvänä.

Esityksen mukainen varhaiskasvatusoikeuden laajennus lisää kuntien järjestämisvelvollisuutta uudella tehtävällä. KT Kuntatyönantajat korostaa, että lakimuutoksesta aiheutuva kustannus tulee kompensoida kunnille täysimääräisenä. Esityksen mukaan vuoden 2020 osalta valtionosuutta

lisätään 7,1 miljoonaa euroa ja vuodesta 2021 alkaen 17 miljoonalla eurolla. Esityksen mukaiset valtionosuuden lisäykset vastaavat KT Kuntatyönantajan laskelmia.

23. Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto

Varhaiskasvatuslain muutoksella palautetaan laajennettu subjektiivinen oikeus kokoaikaiseen varhaiskasvatukseen. Vastaava muutos ehdotetaan tehtäväksi myös lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain yksityisen hoidon tukea koskevaan sääntelyyn. Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto kannattaa hallituksen esitystä.

Keskeistä hallituksen esityksessä on se, että kaikilla lapsilla on esityksen toteutuessa yhdenvertainen oikeus osallistua kokoaikaiseen varhaiskasvatukseen ja kaikki lapset ovat siten tasa-arvoisia perheen sosioekonomisesta asemasta ja tilanteesta riippumatta.

Kokoaikaisen varhaiskasvatusoikeuden palauttaminen on viestinä selkeä: varhaiskasvatus ja siihen osallistuminen nähdään lapsen oikeutena ja osana virallista koulutusjärjestelmää, joka on tärkeä vaihe lapsen kasvun ja oppimisen polulla. Tämä on selvä jatkumo suomalaisen varhaiskasvatusjärjestelmän kehittämistyölle, jota on tehty järjestelmällisesti viimeisten vuosien aikana.

Oulun yliopiston VakaVai-hankkeen mukaan varhaiskasvatusoikeuden rajaaminen on lisännyt lapsiryhmissä levottomuutta, lapset ovat joutuneet vaihtamaan lapsiryhmää, oikeuden rajausta lisäsi melua, tilojen ahtautta, toimintavälineiden puutetta ja vaaratilanteiden lisääntymistä. Lasten kokonaismäärä on myös lisääntynyt ryhmissä. Tulosten mukaan subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajauksen vaikutuksista kärsivät eniten erityistä tukea tarvitsevat, kaikkein pienimmät, syrjään vetäytyvät ja suomen kielen oppimiseen tukea tarvitsevat lapset.

Huolestuttavaa oli myös tuloksissa havaitut subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaamisen vaikutus henkilöstön kuormittuneisuuteen ja työhyvinvointiin, joka vaikuttaa väistämättä aina myös varhaiskasvatuksen laatuun.

VakaVain tulosten mukaan varhaiskasvatusoikeuden rajausta ei otettu käyttöön läheskään kaikissa kunnissa. Tämä asettaa paitsi lapset ja perheet eriarvoiseen asemaan palvelujen saatavuudessa ja kattavuudessa, myös eriarvoistaa lasten oikeutta laadukkaaseen varhaiskasvatukseen.

Merkittäviä kustannusvaikutuksia varhaiskasvatusoikeuden rajauksella ei saavutettu. Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto huomauttaa, että varhaiskasvatuksen vaikuttavuuden kehittämiseksi suomalaisen varhaiskasvatusjärjestelmän tulee olla lasten oppimista ja kehitystä optimaalisesti tukeva, säästöjen tavoittelun ei edes tule olla lähtökohtana.

Lapsiryhmien muodostamisen sääntelyä tulee uudistaa

Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto toteaa myös, että vuoden 2016 varhaiskasvatuslaissa muutettu suhdeluku 1:8 yli 3-vuotiaiden osalta, tulee pikaisesti palauttaa 1:7:ään. Yleisesti ottaen päiväkotien lapsiryhmien jatkuva vaihtuvuus ja moninaisuus tulee ottaa kriittiseen tarkasteluun ja päiväkotiryhmien muodostamisen sääntelyä tulee pikaisesti uudistaa. Tähän kiinnitettiin huomiota myös VakaVai-hankkeessa. Päiväkotien lapsiryhmät tulee muodostaa ja tilojen käyttö järjestää

siten, että varhaiskasvatukselle säädetyt tavoitteet voidaan saavuttaa yhdenvertaisesti koko maassa.

Pitkäjänteinen ja tavoitteellinen varhaiskasvatus edellyttää kiinteää ja lapselle tuttua ryhmää sekä sellaista lapsiryhmäkokoaa, jossa voidaan toteuttaa varhaiskasvatustavoitteiden mukaista varhaiskasvatustoimintaa. Lapsen edun näkökulman vahvistuessa yhä enemmän lainsäädännössä, tulee sen toteutumisesta varmistua lapsiryhmien muodostamisen tarkemmalla sääntelyllä. VakaVai-hankkeessa todettiin, että ryhmien muodostamisen sääntelyssä on liikaa tulkinnanvaraisuutta erityisesti poikkeamäsäännösten osalta. Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto esittää, että lasten ja henkilöstön välistä suhdelukua tulee täsmentää poikkeamäsäännöksen (36§) osalta.

24. Opetusalan ammattijärjestö OAJ ry

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ kannattaa lapsen subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden palauttamista kokoaikaiseksi sekä vastaavaa muutosta lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain yksityisen hoidon tukea koskevaan sääntelyyn.

Subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden palauttaminen on tärkeää, sillä oikeuden rajaaminen on asettanut lapset eriarvoiseen asemaan vanhempiensa elämäntilanteen tai työmarkkina-aseman sekä kunnan suorittaman tarveharkinnan perusteella. Rajaus on heikentänyt koulutuksellista tasa-arvoa, kasvattanut lasten kokonaismäärää ryhmissä ja mahdollisuuteen saada tarvitsemaansa kasvun ja oppimisen tukea. Rajaus heikensi myös lasten ja henkilökunnan hyvinvointia.

Hallitusohjelmaan on kirjattu hyviä tavoitteita varhaiskasvatuksen kehittämiseksi, kuten suhdeluvun palauttaminen 1:7, lapsen kasvun ja oppimisen tuen mallin laatiminen, maksuttoman varhaiskasvatuksen kokeilut, kaksivuotisen esiopetuksen pilotointi ja yksityisen varhaiskasvatuksen reunaehtojen tarkentaminen.

OAJ esittää, että asetusmuutos lasten ja kasvatus-, opetus- ja hoitohenkilöstön väliseksi suhdeluksi (1:7) valmistellaan samassa aikataulussa subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden palauttamisen kanssa. Tämän suhdeluvun tulisi koskea myös niitä lapsia, jotka osallistuvat varhaiskasvatukseen korkeintaan viisi tuntia päivässä.

Lisäksi OAJ:n mielestä varhaiskasvatuksen määritelmää tulee täsmentää. Yliopiston varhaiskasvatuksen opettajakoulutuksen aloituspaikkojen määrän tulee vastata valtakunnallista tarvetta ja tähän on osoitettava riittävä rahoitus.

25. Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Opetus- ja kulttuuriministeriössä on valmisteilla varhaiskasvatusoikeuden laajuutta koskeva lainmuutos. Sen tavoitteena on palauttaa jokaiselle lapselle oikeus kokoaikaiseen varhaiskasvatukseen. Lapsen oikeus varhaiskasvatukseen ei enää olisi riippuvainen lapsen huoltajien työmarkkina-asemasta, opinnoista tai perhevapaista. Muutos ehdotetaan tehtäväksi myös lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain yksityisen hoidon tukea koskevaan sääntelyyn. Ehdotetut lait astuisivat voimaan elokuussa 2020.

Varhaiskasvatustilain muuttaminen

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö kannattaa subjektiivisen kokoaikaisen varhaiskasvatusoikeuden palauttamista kaikkia lapsia koskevaksi. Varhaiskasvatuksella on oleellinen vaikutus lapsen ja nuoren kasvulle ja kehitykselle. Laadukas varhaiskasvatus edesauttaa lapsen myöhempää kiinnittymistä kouluun ja opintoihin sekä työelämään. Panostus varhaisiin vuosiin kitkee osaltaan myös lasten ja nuorten eriarvoistumiskehitystä ja syrjäytymistä.

Keskeiset ehdotukset ja niiden vaikutukset

Esitys on perusteltu lasten yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon näkökulmasta, kun lapsen huoltajien sosioekonominen tausta ei määrittäisi hänen oikeuttaan varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatuksen laatuun ja saatavuuteen liittyvät esityksen ovat kannatettavia ja tukevat osaltaan tavoitetta lisätä varhaiskasvatuksen houkuttelevuutta. SAK kiinnittää huomion myös ryhmäkokojen rajaamiseen alle kolmivuotiaiden osalta. SAK katsoo, että kokonaisuutena esitys lisää luottamusta varhaiskasvatuspalveluihin.

Työllisyysnäkökulmasta esitys on oikeansuuntainen. Se edesauttaa osaltaan työn ja perheen yhteensovittamista. SAK kiinnittää huomion vuoropäivähoitoon sekä lasten aamu- ja iltapäivätoiminnan kehittämiseen osana varhaiskasvatuksen kokonaisuutta. SAK:n mukaan vuoropäivähoitoa tulisi kehittää ja sen saatavuutta parantaa valtakunnallisesti. Tällöin perheen ja työn yhteensovittaminen olisi joustavampaa myös vuorotyössä työskenteleville.

Jotta esityksen tavoitteet voidaan aidosti saavuttaa, SAK haluaa kiinnittää huomion varhaiskasvatuksen henkilöstön riittävään määrään, resursseihin sekä lisäkoulutustarpeisiin. Esityksellä sekä hallitusohjelmassa mainitulla ryhmäkokojen pienentämisellä on vaikutus henkilöstön tarpeeseen.

Varhaiskasvatuksen henkilöstön kelpoisuusehtoihin ja koulutukseen on tehty muutoksia. Niiden huomioiminen etenkin alalla jo työskentelevän henkilöstön osaamistason ja ammattipätevyyden kannalta on jatkovalmistelussa otettava huomioon. Tämän tueksi tarvitaan huolellinen valmistelu, laskelmat hoitaja- ja hoivamitoituksesta ja rahoituksesta. SAK pitää erittäin tärkeänä, että henkilöstön saatavuus turvataan ja että alan henkilöstön osaamisen päivittäminen pystytään takaamaan osana laadukasta varhaiskasvatusta.

26. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry

Talentia kannattaa lämpimästi hallituksen esitystä varhaiskasvatusoikeuden laajentamista koskevia lakimuutoksia, jotka mahdollistavat kokoaikaisen subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden kaikille lapsille, oli vanhempien ja perheen tilanne mikä tahansa. Tämä vahvistaa jokaisen lapsen oikeutta suunnitelmalliseen ja tavoitteelliseen varhaiskasvatukseen lapsen edun mukaisesti.

Varhaiskasvatustilain muutoksen seurauksena lapset ja perheet ovat jatkossa yhdenvertaisessa asemassa palveluiden kattavuuden suhteen. Näin voidaan entistä paremmin mm. ehkäistä lasten ja perheiden syrjäytymistä, edistää tasa-arvoa sekä tukea vanhempien työllistymistä ja helpottaa työn

ja perheen yhteensovittamista. Lisäksi lakimuutokset helpottavat tukien myöntämiskäytäntöjä ja vähentävät hallinnollista työtä niin kunnissa, yksityisissä päiväkodeissa kuin Kelassa.

Vain korkealaatuinen varhaiskasvatus tuottaa hallituksen esitykseenkin kirjattuja positiivisia vaikutuksia. Tämä edellyttää hallituksen esityksen lisäksi vielä varhaiskasvatustalouden ja -asetuksen muuttamista muun muassa henkilöstö ja kelpoisuusvaatimusten, henkilöstön mitoituksen ja menettelysääntöjen osalta.

Vuonna 2018 tehtyjen lakimuutosten mukaista päiväkodin henkilöstörakennetta ei ole mahdollista saavuttaa siirtymäajan loppuun mennessä (2030). Jo nyt on pulaa varhaiskasvatuksen opettajista eikä selvitysten mukaan tilanne ole muuttumassa, vaan pikemminkin pahenemassa. Varhaiskasvatukseen suuntautuneen sosionomin kelpoisuus varhaiskasvatuksen opettajan tehtävään tulee palauttaa ja mahdollistaa kouluttautuminen varhaiskasvatuksen eri tehtäviin, jotta vältetään ennustettavissa oleva epäpätevien ja jatkuvasti vaihtuvien opettajien määrän lisääntyminen.

Päiväkodin henkilöstön mitoituksen toteutumisen todentaminen on vaikeaa ja usein johdolla ja kasvatushenkilöstöllä on hyvinkin erilainen käsitys todellisesta tilanteesta. Nyt tulee laatia yhtenevä laskentatapa suhdeluvun laskemiseen, jotta myös valvontaviranomainen voi ohjata ja valvoa varhaiskasvatuksen toteutumista ja saadaan vertailtavaa tietoa eri toimijoilta. Yli 3- vuotiaiden kasvatushenkilöstön ja lasten välinen suhdeluku tulee palauttaa 1/7, jotta vältetään ylisuurilta, kuormittavilta ryhmiltä jatkossa.

Subjektiiivisen varhaiskasvatusoikeuden palauttamisen jälkeenkin tarvitaan varhaiskasvatuksen palveluohjausta, joka tulee määrittellä laissa ja jota tulee kehittää. Vain näin voidaan kartoittaa laajasti lapsen ja perheen kokonaistilanne ja sovittaa ne yhteen varhaiskasvatuspalvelujen kanssa. Mitä paremmin varhaiskasvatus vastaa lapsen ja perheen tarpeisiin, sitä paremmin turvataan perheiden kokonaisvaltainen hyvinvointi.

27. Tehy ry

Lapsen subjektiivista oikeutta varhaiskasvatukseen rajattiin vuonna 2016. Kaikki kunnat eivät ole toteuttaneet tehtyä lakimuutosta. Muutos on asettanut lapset eriarvoiseen asemaan riippuen toisaalta asuinkunnasta ja toisaalta vanhempien työmarkkina-asemasta. Muutos ei myöskään tuonut toivottuja säästöjä. Esitetty muutos asettaa siltä osin lapset tasa-arvoiseen asemaan ja on siten lapsen edun mukaista. Lisäksi se helpottaa vanhempien työn ja perheen yhteensovittamista.

Esityksen 12 §:ssä on kirjattu: että lapsi ennen perusopetuslaissa tarkoitetun oppivelvollisuuden alkamista saa lapsen ja vanhemman tai muun huoltajan määrittämän tarpeen mukaisesti varhaiskasvatusta.... Palveluohjauksen keinoin tulee huolehtia siitä, että määriteltäessä aikaa, jonka lapsia osallistuu varhaiskasvatukseen, huomioidaan ensisijaisesti lapsen tarve ja pyritään välttämään erityiset pitkät päivät. Myös lapselle tulee taata lomaa varhaiskasvatuksesta. Lapsella on myös oikeus perhe-elämään.

Ehdotuksessa viitataan monessa yhteydessä laadukkaaseen varhaiskasvatukseen ja sen vaikuttavuuteen. Laadukkaan varhaiskasvatuksen toteuttaminen vaatii riittävää läsnäolevaa koulutettua varhaiskasvatushenkilöstöä koko toiminnan ajan. Toiminnan korkea laatu voidaan turvata vain, jos huolehditaan siitä, että laissa säädetty ryhmäkoot ja henkilöstömitoitukset toteutuvat kaikkien lasten osalta, joka päivä, koko päivän ajan.

Ryhmäkokoja tulee pienentää hallituksen suunnitelman mukaisesti siten että yli 3-vuotiaiden suhdeluku on 7 lasta/kasvattaja. Sama suhdeluku tulee ulottaa myös osapäiväisiin lapsiin, joiden suhdeluku on tällä hetkellä 13 lasta/kasvattaja. Tämän lisäksi tulee varhaiskasvatuslain henkilöstömitoitusta koskeva poikkeamispykälä 36 § poistaa. Sen väljä ja vaihteleva tulkinta johtaa jatkuvaan henkilöstövajeeseen päiväkotiryhmissä. Henkilöstömitoituksen toteutumista tulee tarkastella ryhmäkohtaisesti.

Varhaiskasvatuksen toteutuksessa tulee lähtökohtana aina olla lapsen etu ja sen tulee perustua lapsen ja perheen tarpeisiin.

28. Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer ry (*Tiivistetty opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta*)

SuPer kannattaa hallituksen tavoitetta kokopäiväisen varhaiskasvatusoikeuden palauttamiseksi.

Kokoaikaisen varhaiskasvatusoikeuden palauttaminen on kannatettava ja ennen kaikkea tasa-arvoteko. Samassa yhteydessä olisi palautettava kolme vuotta täyttäneiden lasten hoitoryhmän osalta suhdeluku 1 kasvattaja/ 7 lasta koko maahan. Nyt tilanne on hyvin epätasa-arvoinen eri puolilla maata asuville lapsille.

29. Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry

- STTK kannattaa HE-luonnoksen tavoitteita ja pääkohtia
- STTK esittää, että samassa HE:ssä korjataan muutkin hallitusohjelman mukaiset ja sisältönsä puolesta nopealla aikataululla hoidettavat puutteet varhaiskasvatuslaissa
- Henkilöstömitoitusta koskeva poikkeamispykälä (36 §) poistettava
- Yli 3-vuotiaille lapsille suhdeluvuksi 1/7, myös osa-aikaisessa varhaiskasvatuksessa
- Henkilökunnalle ilmoitusvelvollisuus epäkohdista
- Valmistelu aloitettava myös riittävän lastenhoitajaresurssin turvaamiseksi alle 3-vuotiaiden ryhmissä

30. Suomen Yrittäjät ry

Suomen Yrittäjät kiittää opetus- ja kulttuuriministeriötä mahdollisuudesta lausua näkemyksemme subjektiivista varhaiskasvatusoikeutta koskevasta hallituksen esityksestä.

Kannatamme subjektiivisen täysipäiväisen kokoaikaisen varhaiskasvatusoikeuden palauttamista kaikkia lapsia koskevaksi.

Lapsen subjektiivista varhaiskasvatusoikeutta rajattiin edellisellä hallituskaudella 20 tuntiin viikossa. Oikeus kokopäiväiseen varhaiskasvatukseen muuttui näin riippuvaiseksi lapsen vanhempien tai muiden huoltajien työssäkäynnistä, yrittäjyydestä tai opiskelusta. Vastaava rajausta tehtiin myös yksityisen hoidon tukeen.

Oikeuden rajoittamisen päätavoitteena oli tasapainottaa valtiontaloutta. Merkittävä osa kunnista ei kuitenkaan ole päätenyt rajaamaan varhaiskasvatusoikeutta. Uudistuksen tavoitteena olleet säästöt eivät näin ole toteutuneet odotetulla tavalla.

31. Lastensuojelun Keskusliitto ry

Lastensuojelun Keskusliitto kannattaa esitysluonnoksen ehdotusta palauttaa lapsen subjektiivinen oikeus kokoaikaiseen varhaiskasvatukseen. Oikeus varhaiskasvatukseen on lapsen yksilöllinen oikeus ja päätös lisää lasten yhdenvertaisuutta.

Lastensuojelun Keskusliitto pitää hyvänä, että esitysluonnos sisältää lapsi- ja perhevaikutusten arvioinnin.

Lapsi- ja perhevaikutusten arvioinnissa keskitytään selvittämään esitysluonnoksen myönteisiä, lasten keskinäistä yhdenvertaisuutta lisääviä vaikutuksia. Tätä valintaa voidaan pitää perusteltuna, sillä varhaiskasvatusoikeuden rajaamiseen kohdistetun kritiikin kärki on ollut nimenomaan lasten eriarvoisuuden lisääntyminen. Lakimuutoksen myötä eriarvoisuutta lisäävistä toimista päästään yhdenvertaisuutta edistäviin toimintatapoihin.

Lastensuojelun Keskusliitto haluaa muistuttaa, että vain laadukas varhaiskasvatus tukee lapsen kasvua ja kehitystä sekä edistää koulutuksellista tasa-arvoa ja kaventaa hyvinvointieroja. Uusi varhaiskasvatuslaki tuli voimaan syyskuussa 2018, mutta siihen jäi oleellisia puutteita: varhaiskasvatukseen tehtyjä leikkauksia ei korjattu, suurennetut ryhmäkoot jäivät voimaan, eikä lakiin sisällytetty erityisen tuen järjestämistä koskevia säännöksiä. Myös nämä varhaiskasvatuslain puutteet on korjattava mahdollisimman nopeasti, kuitenkin huolellisen valmistelun kautta. Varhaiskasvatusoikeuden rinnalla varhaiskasvatuksen laatu on aivan keskeinen lapsen oikeuksien näkökulmasta.

On tärkeää, että varhaiskasvatusta kehitetään pitkäjänteisesti niin valtakunnallisesti kuin kuntien tasolla. Hallitusta linjauksella luoda maahamme toimenpideohjelma varhaiskasvatuksen laadun ja tasa-arvon vahvistamiseksi sekä osallistumisasteen nostamiseksi on kannatettava. Hallitusohjelmalinjauksen mukaan ohjelman ympärille luodaan myös tutkimushanke, jossa seurataan toimenpiteiden vaikuttavuutta ja tuloksia. Lastensuojelun Keskusliitto esittää, että ohjelma nivotaan lapsistrategiaprosessiin. Näin voidaan luoda vahva pohja pitkäjänteiselle ja kokonaisvaltaiselle lapsi- ja perhepolitiikalle. Samalla muistutamme, että lapsistrategian ja toimenpideohjelman toimeenpanoon on varattava riittävät resurssit.

32. Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry

Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL) pitää subjektiivisen kokoaikaisen varhaiskasvatusoikeuden palauttamista hyvänä ja tarpeellisena uudistuksena. MLL kannattaa myös subjektiivisen kokoaikaisen varhaiskasvatusoikeuden palauttamiseen liittyvää yksityisen hoidon tuen muutosta.

Kokoaikaisen subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden palauttaminen vahvistaa mahdollisuuksia ottaa joustavasti huomioon lapsen yksilöllisen tuen tarpeet ja perheen tilanne. Kokoaikaisen subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden palauttaminen tukee lasten yhdenvertaisuuden toteutumista. Varhaiskasvatusoikeuden palauttaminen parantaa mahdollisuuksia perustuslaissa säädettävä perheiden tukea turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu. Oikeuden palauttaminen vahvistaa myös perustuslaissa turvattua oikeutta saada erityisten tarpeidensa mukaista opetusta.

Subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden palauttaminen vahvistaa lasten yhdenvertaisia mahdollisuuksia varhaiskasvatukseen ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista. Lapset ovat joutuneet eriarvioiseen asemaan asuinpaikan mukaan, kun huomattava osa kunnista on rajannut oikeutta kokoaikaiseen varhaiskasvatukseen. Oikeuden palauttaminen vahvistaa lasten yhdenvertaisuutta, kun kaikissa kunnissa lapsilla on oikeus kokoaikaiseen varhaiskasvatukseen vanhempien tilanteesta riippumatta.

Varhaiskasvatusoikeuden rajaamisen myötä osa-aikaista laajemmasta varhaiskasvatuksesta (enemmän kuin 20 tuntia viikossa) hyötyviä lapsia on jäänyt sen ulkopuolelle. Rajaaminen on heikentänyt mahdollisuuksia vastata lapsen yksilöllisen tuen tarpeisiin. Rajaaminen on tuonut perheille kynnyksen hakea lapselle kokopäiväistä paikkaa, vaikka lapsi hyötyisi osa-aikaista laajemmasta varhaiskasvatuksesta. Rajaaminen on lisännyt lasten keskinäistä eriarvoisuutta ja kärsijöinä ovat olleet erityisesti heikommassa asemassa olevat lapset, kuten työttömien vanhempien ja maahanmuuttajataustaisten vanhempien lapset.

Laadukkailla varhaiskasvatuspalveluilla on keskeinen merkitys lasten yhdenvertaisuuden edistäjänä ja kasvuympäristöstä johtuvien erojen tasoittajana. Erityisesti on huolehdittava niiden lasten kehityksellisistä tarpeista, joilla suojaavia tekijöitä on vähemmän. Tehokkainta on turvata kaikille lapsille joustavalla tavalla varhaiskasvatus, jossa on riittävä määrä pedagogisesti koulutettua henkilökuntaa.

Varhaiskasvatusoikeuden rajaaminen on suurentanut päiväkotien ryhmäkokoja, kun lapsia on siirretty osapäiväryhmiin. Osa-aikaisessa varhaiskasvatuksessa henkilöstömitoitus on huomattavasti pienempi kuin kokoaikaisessa varhaiskasvatuksessa.

Subjektiivisen kokoaikaisen varhaiskasvatusoikeuden palauttaminen vähentää byrokratiaa ja kuntien hallinnollisia kustannuksia. Varhaiskasvatusoikeuden laajuuden arviointi on sitonut henkilökuntaa hallinnolliseen työhön, mikä olisi pois lasten kanssa työskentelystä.

MLL pitää erittäin tärkeänä, että subjektiivisen kokoaikaisen varhaiskasvatusoikeuden palauttamisen lisäksi henkilökunnan mitoituksessa palataan yksi kasvattaja seitsemää kolme vuotta

täyttäneitä lasta kohden -suhdelukuun. Lakiin on myös kirjattava säännökset lapsen tarvitseman tuen järjestämisestä varhaiskasvatuksessa sekä konsultoivat psykologipalvelut.

33. Suomen Kuntaliitto ry

Nyt tehtävällä muutoksella huoltajat päättävät lapsen varhaiskasvatuksen tarpeesta. On syytä pohtia, onko nyt kuitenkin enemmän kyse siitä, että huoltajille palautetaan oikeus määrittellä täysin lapsen varhaiskasvatuksen laajuus, eikä lapsen varhaiskasvatusoikeuden palauttamisesta.

Asiaa tulisi pohtia lapsen näkökulmasta. Riittäisikö kaikille lapsille se, että oikeus varhaiskasvatukseen olisi vähintään 20 tuntia viikossa. Nykyisen voimassaolevan lain mukaan taataan myös laajempi oikeus varhaiskasvatukseen laissa kuvatulla tavalla. Esityksessä mainitun VakaVai -selvityksen mukaan lähes kaikille rajauksen piirissä olleille laajempaa varhaiskasvatusta tarvitseville lapsille sitä myös järjestettiin.

Kuntaliitto esittää vielä asian pohtimista uudelleen huomioiden myös varhaiskasvatuksen maksuttomuudesta toteutettujen kokeilujen tulokset.

Kuntaliitto muistuttaa, että kaikki kunnat eivät toteuttaneet varhaiskasvatuslain mukaista rajausta. Kustannusten osalta erityinen kustannuspaine kohdistuu kuntiin, jota nyt tehtävä muutos koskee. Peruspalvelujen valtionosuuden korotus kohdistuu kaikkiin kuntiin laskennallisten kustannusten suhteessa.

Kuntaliitto pitää ehdotettua lakimuutosta erityisen ongelmallisena vanhemman tai muun huoltajan määrittelemän tarpeen osalta. Lakimuutoksen tarkoituksena oli palauttaa varhaiskasvatusoikeus tilanteeseen, jollainen se oli ennen rajausta. Nyt kuitenkin lakiin lisättäisiin maininta huoltajien oikeudesta varhaiskasvatuksen tarpeen määrittelemiseksi. Lain perustelujen mukaan tarpeen määrittely tarkoittaisi pääsääntöisesti päiväkotien ”normaaliaikaa”. Nyt ehdotettu kirjaus, jossa säädetään vanhempien oikeudesta määrittää lapsen varhaiskasvatuksen tarve jättää epäselväksi mitä sillä tarkalleen ottaen tarkoitetaan.

Kuntaliitto huomauttaa, että lakia tulkitaan aina ensisijaisesti sen sanamuodon mukaisesti. Esimerkiksi lain perusteluissa olevilla viittauksilla päiväkotien toiminta-aikaan ei voida argumentoida lain sanamuotoa vastaan. Nyt esitetty muutos luo vanhemmille vahvan aseman.

Kuntaliitto vaatii, että varhaiskasvatuslakia muutettaessa on otettava huomioon perustuslain 121 §:n 2 momentin kuntien itsehallinnon suoja koskeva säännös, joka edellyttää, että kuntien velvoitteista säädetään lailla. Myös perustuslain 80 §:n 1 momentin säännös edellyttää sitä, että esimerkiksi kunnan voimavaroista riippumattomat velvoitteet säädetään täsmällisesti lailla. Edellä esitettyjen perustuslain säännösten perusteella esityksen mukainen kirjaus on kunnan järjestämisvelvollisuuden näkökulmasta liian avoin ja asia edellyttää täsmällisempää sääntelyä.

Kuntaliitto pitää lakipykälää kirjauksen *”lapsen ja vanhemman tai muun huoltajan määrittämän tarpeen mukaisesti”* ongelmallisena. Kuntaliitto toteaa, että ennen subjektiivisen oikeuden rajausta asiasta oli säädetty seuraavasti: *”Sen lisäksi, mitä 5 §:ssä säädetään, kunnan on huolehdittava siitä, että lapsi ennen perusopetuslaissa tarkoitetun oppivelvollisuuden alkamista saa varhaiskasvatusta kunnan järjestämässä 1 §:n 2 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettussa paikassa sen ajan päätyttyä, jolta voidaan...”*

34. Suomen Vanhempainliitto ry

Vanhempainliitto kannattaa lapsen subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden palauttamista kokoaikaiseksi sekä vastaavaa muutosta lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain yksityisen hoidon tukea koskevaan sääntelyyn.

Lapsen subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden palauttaminen

Vanhempainliitto pitää subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden palauttamista erittäin tärkeänä. Olemme vaatineet sitä omissa ja muiden lapsi- ja perhejärjestöjen kanssa tehdyissä yhteisissä kannanotoissa. Rajaus johti lasten eriarvoiseen asemaan riippuen vanhempien työmarkkina- ja elämäntilanteesta ja asuinpaikkakunnasta. Rajauksen purkamisella edistetään lasten ja perheiden yhdenvertaisuutta.

Vanhempainliitto haluaa korostaa sitä, että varhaiskasvatuksen lainsäädännön ja päätöksenteon perustana on oltava lapsen oikeudet. Kaikilla lapsilla tulee olla oikeus laadukkaaseen varhaiskasvatukseen. Lapsia ei tule asettaa eriarvoiseen asemaan esimerkiksi vanhempien työssäkäynnin perusteella. Tällä hetkellä vanhemmilta, joiden lapsilla on eri syistä johtuvaa tarvetta kokoaikaiseen varhaiskasvatukseen, mutta ei nykyisin mukaista oikeutta, vaaditaan erityistä aktiivisuutta. Käytäntö on perheitä ja lapsia leimaava.

Oulun yliopiston VakaVai-hankkeen mukaan vanhempien arviot varhaiskasvatusoikeuden rajaamisen lapsivaikutuksista olivat kriittisiä. Vanhemmat kantoivat huolta lapsen yksilöllisen kasvun, kehityksen ja oppimisen tuen heikentymisestä. Huolta aiheutti myös lapsen vertaissuhteiden ja lasten ja aikuisten suhteiden pysyvyyden vähentyminen varhaiskasvatuksessa. VakaVai-hankkeen kyselyssä nousi esiin, että rajaus on heikentänyt vanhempien mahdollisuutta työnhakuun, opiskeluun ja työssä käymiseen. Subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden palauttaminen huomioi nämä edellä esitetyt kriittiset näkökulmat.

Vanhempien päätöksen mukaisesti toteutuva varhaiskasvatus lisää kokoaikaisesti varhaiskasvatusta käyttävien lasten määrää ja rauhoittaa lapsiryhmien toimintaa. Lapsilla on kokoaikaisessa varhaiskasvatuksessa parempi mahdollisuus yksilölliseen huomioimiseen ja tarvitsemansa kasvun ja oppimisen tukeen.

Rajauksella oli vaikutusta myös maahanmuuttajataustaisten lasten varhaiskasvatukseen osallistumiseen. Varhaiskasvatus on tärkeä kotoutumisen muoto lapselle. Varhaiskasvatus on erityisen tärkeää haasteellisissa oloissa kasvaville lapsille. Ilman laadukasta varhaiskasvatusta eri

sosioekonomisista taustoista tulevien lasten kehityksen ja taitojen välille syntyy eroja jo varhain, jolloin ylisukupolvinen huono-osaisuuden kierre voi vahvistua.

Vanhempainliitto haluaa nostaa esiin, että tutkitusti varhaiskasvatukseen investointi on julkiselle taloudelle tuottavaa sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä. Esimerkiksi talousnobelisti James Heckman on todennut, että varhaiskasvatus ja muut varhaislapsuuden palvelut ovat erittäin tuottava investointi julkiselle taloudelle.

35. Suomen Lastenhoitoalan Liitto ry

(Tiivistetty opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta)

Suomen Lastenhoitoalan Liitto kannattaa hallituksen esitystä varhaiskasvatusoikeuden laajentamisesta ja kokopäiväisen varhaiskasvatusoikeuden palauttamiseksi. Kaikilla lapsilla tulee olla tasapuolinen mahdollisuus osallistua kokopäiväisesti varhaiskasvatukseen, riippumatta asuinkunnasta tai perheen tilanteesta. Jo lasten oikeuksien sopimuksessa mainitaan lapsen oikeus tasapuoliseen kohteluun.

Esityksellä voidaan merkittävästi parantaa niin lasten kuin perheiden yhdenvertaisuutta ja turvata jokaiselle lapselle oikeus lapsen ja perheen määrittämän tarpeen mukaiseen varhaiskasvatukseen, kun lapsen oikeus varhaiskasvatukseen ei ole enää riippuvainen vanhempien tilanteesta.

Lakimuutoksella saadaan korjattua nykyisen lain kielteisiä vaikutuksia, mm. runsasta hallinnollista työtä, pedagogisen työn suunnittelun ja toteutuksen haasteita sekä vähäisempää mahdollisuutta huomioida lapsia yksilöinä. Lapsiryhmissä on lasten vaihtuvuus lisääntynyt, myös lasten kokonaismäärä on lisääntynyt. Tämä ei edesauta lasten hyvinvointia ja kuormittaa henkilöstöä, jaksamista ja työhyvinvointia.

36. Saamelaiskäräjät

Ministeriö on valmistellut luonnoksen hallituksen esitykseksi varhaiskasvatuslain muutoksesta, jolla toteutettaisiin Rinteen hallitusohjelmassa todettu varhaiskasvatusoikeuden laajuutta koskeva lainmuutos. Muutoksella kumottaisiin varhaiskasvatusoikeuden rajausta 20 tuntiin viikossa.

Subjekttiivisen varhaiskasvatusoikeuden palauttaminen on Saamelaiskäräjien toivoma toimenpide, jolla voidaan turvata saamen kielen siirtämiseksi tarpeellinen aika lapselle varhaiskasvatuksessa. Saamenkielisten lasten varhaiskasvatuksen ja saamen kielipesissä kieltä omaksuvien lasten oikeus oman kielensä omaksumiseen ja kehittymiseen korjaantuu lakimuutoksella. Saamelaiskäräjät on tältä osin tyytyväinen muutosesitykseen.

Saamelaiskäräjät haluaa kuitenkin kiinnittää huomiota saamen kielipesien asemaan. Kulttuuri- ja kielipesät ovat opetus- ja kulttuuriministeriön erillisrahoittamaa toimintaa, ja toisin kuin äidinkielenään saamen kieltä puhuvien lasten omakielinen varhaiskasvatus (8 §), sitä ei huomioida lainkaan varhaiskasvatuslaissa. Olisi tärkeää, että myös kielipesät, jotka on todettu tehokkaimmiksi käytössä oleviksi saamen kielen elvyttämisen menetelmiksi, saisivat myös lakisääteisen suojan varhaiskasvatuslaissa. Näin turvattaisiin saamen kielipesien asema osana laissa määriteltä

varhaiskasvatusta. Saamelaiskäräjät esittää saamen kielipesiä koskevan maininnan lisäämistä varhaiskasvatuslakiin.

Saamelainen ja saamenkielinen varhaiskasvatus jakaantuu kahteen toimintamuotoon, saamenkielisille lapsille annettavaan varhaiskasvatukseen ja saamen kieltä elvyttävään kieli- ja kulttuuripesätoimintaan. Valtakunnallisesti niiden piirissä on yhtä paljon lapsia. Saamenkielisten lasten varhaiskasvatusta järjestävät Utsjoen, Inarin, Enontekiön ja Kittilän kunnat sekä Helsingin, Oulun ja Rovaniemen kaupungit. Kieli- ja kulttuuripesät toimivat Oulussa, Rovaniemellä, Sodankylän kirkonkylässä, Sodankylän Vuotsossa, Inarin kunnassa Ivalossa, Inarissa ja Sevettijärvellä, Utsjoen kunnassa Nuorgamissa, Utsjoen kirkonkylässä ja Karigasniemellä. Kielipesistä kolme toimii inarinsaamenkielisinä, kaksi koltansaamenkielisinä ja muut seitsemän pohjoissaamenkielisinä varhaiskasvatusyksiköinä.

MUUT LAUSUNNOT

1. Naisjärjestöjen Keskusliitto

Naisjärjestöjen Keskusliitto kannattaa varhaiskasvatuslain ja lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamista. Naisjärjestöjen Keskusliitto puoltaa lakien muuttamista siten, että subjektiivinen oikeus varhaiskasvatukseen palautetaan jokaiselle lapselle niin, ettei varhaiskasvatusoikeuden laajuus olisi enää riippuvainen lapsen huoltajien perhevapaista, opinnoista tai työssäkäynnistä.

Täysipäiväisen, kokoaikaisen subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden palauttaminen on merkittävä naisten työllistymistä ja sukupuolten tasa-arvoa edistävä tekijä. Subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaaminen on heikentänyt naisten kokoaikaisen työssäkäynnin mahdollisuuksia, työnhakua sekä työhön paluuta. Se on vaikeuttanut työn ja perheen yhteensovittamisen ja hoivavastuun tasaisemman jakautumisen edellytyksiä. Esitys parantaisi epätyypillisissä työsuhteissa työskentelevien vanhempien ja lasten asemaa, jos lapsen oikeus päivähoitoon säilyisi työsuhteen luonteesta ja mahdollisista katkoksista riippumatta. Lakimuutos voi myös parantaa naisvaltaisen varhaiskasvatusalan työntekijöiden jaksamista.

Varhaiskasvatuksen on osoitettu tasaavan eriarvoistumista, ehkäisevän syrjäytymistä ja edistävän sukupuolten välistä tasa-arvoa. Varhaiskasvatus ei palvele tarkoitustaan, jos se ei ole sitä tarvitsevien perheiden saatavilla tai jos sen laatu kärsii työntekijöiden kuormittuneisuuden vuoksi. Varhaiskasvatuksen tulee olla saatavilla myös vuorohoitona ja päivähoitomaksujen tulee olla kohtuullisia. Päiväkotien on oltava lähipalveluita ja riittävät henkilöstöresurssit on turvattava. Naisjärjestöjen Keskusliitto pitää tärkeänä, että lakimuutos käsitellään ja astuu voimaan mahdollisimman pian.

Naisjärjestöjen Keskusliitto muistuttaa, että kaikessa viranomaisten valmistelutyössä on otettava yhdeksi tarkastelunäkökulmaksi sukupuolinäkökulma. Sukupuolivaikutusten arviointi on osa laadukasta lainsäädännön prosessia ja se tulee tehdä perusteellisesti myös tämän hallituksen esityksen yhteydessä.

2. Julkis- ja yksityisalojen toimihenkilöliitto Jyty ry

Julkis- ja yksityisalojen toimihenkilöliitto Jyty ry kannattaa hallituksen esitystä varhaiskasvatuslain sekä lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamiseksi. Subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden palauttaminen on sekä lasten että koko perheen etu. Euroopan neuvostokin toteaa suosituksessaan (2019/C 189/02)¹, että perusta elinikäiselle oppimiselle luodaan jo varhain ja että varhaiskasvatukseen osallistuminen auttaa ehkäisemään varhaista osaamisvajetta.

Subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaaminen on aiheuttanut epätasa-arvoa, kun toisissa kunnissa rajausta ei ole tehty. Lisäksi lasten eripituiset hoitopäivät vaikeuttavat laadukkaan

varhaiskasvatuksen antamista jokaiselle lapselle. Täysipäiväisen varhaiskasvatuksen tarvehankinta on myös lisännyt hallintotyön määrää. Lakimuutos on askel kohti tasa-arvoisempaa yhteiskuntaa sekä parempaa tulevaisuutta kaikille lapsille.

Esityksen perusteluissakin tulee monta kertaa esille laadukas varhaiskasvatus ja sen vaikuttavuus. Jyty haluaa kuitenkin huomauttaa, että subjektiivisen osallistumisoikeuden palauttamisen lisäksi laatu- ja vaikuttavuustavoitteiden saavuttamiseksi olisi tehtävä varhaiskasvatustalouteen myös muita uudistuksia. Päiväkodeissa tarvitaan hoidon, kasvatuksen ja opetuksen saumatonta yhteistyötä sekä riittäviä resursseja kaikkien näiden osien laadukkaaseen hoitamiseen. Lasten turvallisuus sekä tulokellinen ja laadukas palvelu edellyttävät riittävää kasvattajajoukkoa – kaikkina toimintapäivinä, koko päivänajan ja kaikissa lapsiryhmissä.

3. Suomen Monikkoperheet ry

Suomen Monikkoperheet ry kiittää ja puoltaa esitystä siitä, että subjektiivinen oikeus kokoaikaiseen varhaiskasvatukseen suunnitellaan palautettavaksi.

Monikkoperheessä kokoaikaisesta varhaiskasvatusta tarvitaan usein osalle lapsista, vaikka vanhempi on kotona hoitamassa lapsia. Jo monisikiöraskauden aikana äidin toimintakyky voi olla rajallinen, jolloin varhaiskasvatusta tarvitaan vanhemmille sisaruksille. Monikkolasten synnyttyä perhe voi tarvita varhaiskasvatusta vanhemmille lapsille perheen kokonaistilanteen tukemiseksi.

Useamman kuin yhden lapsen saaminen kerralla kuluttaa perheen voimavaroja pitkäaikaisesti. Kokoaikainen varhaiskasvatusoikeus tukee monikkoperheiden hyvinvointia erittäin merkittävällä tavalla. Kokoaikaisuuden lisäksi on varmistettava, että varhaiskasvatuksen laatu ja asiakasmaksun kohtuullisuus mahdollistavat kaikkien perheiden lasten osallistumisen varhaiskasvatukseen.

4. Naisasialiitto Unioni ry

Naisasialiitto Unioni pitää subjektiivisen kokopäivähoito-oikeuden palauttamista erittäin tervetulleena asiana. Oikeus kokopäiväiseen päivähoitoon kohtelee kaikkia lapsia tasa-arvoisesti ja antaa kaikille perheille tasa-arvoiset mahdollisuudet päivähoitoon. Muutos on tärkeä myös naisten työllisyyden kannalta. Pienten lasten äitien työmarkkina-asema on heikompi kuin pienten lasten isien (https://www.stat.fi/til/tyti/2016/14/tyti_2016_14_2017-10-10_kat_003_fi.html).

Oikeus kokopäivähoitoon helpottaa työmarkkinoille paluuta, sillä se mahdollistaa täysipäiväisen työnhaun sekä työn vastaanottamisen nopealla aikataululla.

5. Mothers in Business MiB ry

Mothers in Business MiB ry kannattaa subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden palauttamista sekä vastaavan muutoksen tekemistä myös lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain yksityisen hoidon tukea koskevaan sääntelyyn.

Nyt esitetty muutos parantaisi perheiden mahdollisuuksia työn ja perheen yhteensovittamiseen sekä hoivavastuun tasaisemman jakaantumisen edellytyksiä. Aiempi rajaus varhaiskasvatusoikeuteen

asettaa paitsi lapset ja perheet eriarvoiseen asemaan palvelujen saatavuudessa ja kattavuudessa, myös eriarvoistaa lasten oikeutta laadukkaaseen varhaiskasvatukseen, koska oikeus kokopäiväiseen varhaiskasvatukseen muuttui riippuvaiseksi lapsen vanhempien tai muiden huoltajien perhevapaista, opinnoista, työmarkkina-asemasta tai asuinpaikasta. Rajaus on heikentänyt vanhempien mahdollisuutta työnhakuun, opiskeluun ja työssä käymiseen.

MiB ry toteaa, että laadukkaat, joustavat ja helposti saavutettavat varhaiskasvatuspalvelut ovat edellytys lapsen vanhempien työssäkäynnille. Laadun varmistaminen on entistä tärkeämpää, kun subjektiivinen oikeus kokoaikaiseen varhaiskasvatukseen palautetaan, sillä vain korkealaatuinen varhaiskasvatus tuottaa hallituksen esitykseenkin kirjattuja positiivisia vaikutuksia. Nykyistä pienemmät ryhmäkoot, pysyvämmät ryhmät ja vuorovaikutussuhteet, suurempi henkilöstömitoitus sekä osaavan ja sitoutuneen henkilökunnan varmistaminen ovat välttämättömiä panostuksia, jotta voidaan taata laadukas varhaiskasvatus. Esitysluonnos turvaa varhaiskasvatuspaikan ja ryhmän pysyvyyden voimassa olevaa lakia paremmin. Sen lisäksi MiB ry kannattaa suhdeluvun palauttamista yli 3-vuotiaiden osalta 1:7:ään. Suhdeluvun laskemiseen tarvitaan myös yhtenevä laskemistapa sekä tarkempi määrittely, jotta tasavertaisuus toteutuu varhaiskasvatuspaikasta riippumatta. MiB ry kannustaa huomionkiinnittämistä myös lasten aamu- ja iltapäivätoiminnan kehittämiseen osana varhaiskasvatuksen kokonaisuutta, sekä vuoropäivähoidon kehittämistä. Nämä parantaisivat osaltaan työn ja perheen yhteensovittamisen mahdollisuuksia.

MiB ry muistuttaa, että varhaiskasvatuspaikan tulee olla perheen saatavilla viiveettä, kun sitä tarvitaan. Paikan tulee sijaita kohtuullisen yhteyden päästä kotoa, ja sijaintivaatimus tulee määrittellä varhaiskasvatuslaissa perusopetuslakia vastaavasti. Pääkaupunkiseudulla teettämämme kyselyn (n=654) mukaan lähes neljäsosa (23 %) kyselyyn vastanneista Mothers in Business ry:n jäsenistä on viivästyttänyt töihin paluuta varhaiskasvatuspaikkaan liittyvistä syistä. Yli puolet (57 %) töihin paluuta viivästyttäneistä raportoi syyksi ongelmat varhaiskasvatuspaikan saatavuudessa. Myös ryhmien liian suuri koko sekä päiväkodin sijainti tai liian pitkä matka nousivat esiin viivästyttämisen syinä.

Esitysluonnos myös tukee naisten tasa-arvoa. Mothers in Business MiB ry pitää tärkeänä, että esityksessä on huomioitu sen vaikutukset naisten työllisyyden edistämiseen ja työ- ja perhe-elämän yhteensovittamiseen.

6. Kehitysvammaisten Tukiliitto ry

Kehitysvammaisten Tukiliitto kannattaa esitysluonnoksen ehdotusta palauttaa lapsen subjektiivinen oikeus kokoaikaiseen varhaiskasvatukseen. Subjektiivisen oikeuden rajaamisella ei ole saavutettu tavoiteltuja hyötyjä eli lähinnä taloudellisia säästöjä, vaan se on päinvastoin osoittautunut monin tavoin haitalliseksi laadukkaaseen varhaiskasvatuksen toteuttamisen näkökulmasta (esimerkiksi johtanut sellaisten lasten jäämiseen kokoaikaisen varhaiskasvatuksen ulkopuolelle, jotka siitä erityisesti hyötyisivät, lisännyt vaihtuvuutta ja levottomuutta lapsiryhmissä sekä kuormittanut varhaiskasvatuksen ammattilaisia). On myös erityistä tukea esimerkiksi vammansa vuoksi tarvitsevien lasten sekä esimerkiksi kehitysvammaisten tai muusta syystä tukea tarvitsevien

vanhempien lasten edun mukaista, etteivät huoltajat enää joudu perustelevaan kokoaikaisen varhaiskasvatuksen tarvetta tilanteissa, joissa laki on nyt mahdollistanut subjektiivisen oikeuden rajaamisen. Vammaisperheet elävät usein niin kuormittuneissa tilanteissa, ettei voimavaroja vaatia kokoaikaista varhaiskasvatusta välttämättä ole, tai edes tietoa siitä, että esimerkiksi lapsen tuen tarve tai kehityksen edistäminen voivat olla perusteita kokoaikaiselle varhaiskasvatukselle, vaikka toinen vanhemmista ei olisi täysipäiväisesti työelämässä tai opiskelemassa.

Kehitysvammaisten Tukiliitto pitää lisäksi erittäin tärkeänä, että hallitusohjelman mukaisesti valmistellaan ja toteutetaan viipymättä varhaiskasvatukseen jo vuosia lupailtu ja kuntien hyvin vaihtelevien käytäntöjen johdosta erittäin tarpeellinen tukijärjestelmä, osallistaen vammaisia henkilöitä ja lapsia edustavat järjestöt ja muut tarvittavat tahot YK:n vammaissopimuksen edellyttämällä tavalla sen huolelliseen valmisteluun. Myös varhaiskasvatuksen lapsiryhmien kokojen alentaminen edellisen hallituksen henkilöstömitoitukseen tekemiä heikennyksiä edeltäneelle tasolle on niin vammaisten kuin muiden lasten edun näkökulmasta toteutettava kiireellisesti.

7. Ammattiliitto Pro ry

Varhaiskasvatustakin tehdyillä muutoksilla rajattiin viime hallituksen toimesta subjektiivista päivähoito-oikeutta 20 tuntiin viikossa silloin, kun toinen vanhemmista hoitaa perheen toista lasta äitiys-, isyys- tai hoitovapaalla tai kotihoidontuella. Varhaiskasvatusoikeuden rajaaminen liittyi valtiontalouden säästötoimiin. Vastaava rajaus tehtiin yksityisen hoidon tukeen. Korkeamman tuen määrästä päättäminen säädettiin kunnan tehtäväksi. Lisäksi kasvatettiin ryhmäkokoja.

Päätökset laskivat varhaiskasvatuksen laatua ja heikensivät vanhempien mahdollisuuksia työnhakuun, opiskeluun tai työssä käymiseen. Tämä heijastuu erityisesti naisten työmarkkinatilanteeseen. Koska päätökset olivat kuntakohtaisia, ne myös kohtelivat perheitä eri tavalla kunnasta riippuen.

Varhaiskasvatuksen määrän tulee perustua lapsen tarpeeseen ja perheen arvioon, ei lapsen huoltajan perhevapaaseen, opintoihin tai työmarkkina-asemaan.

Pron mielestä esitys lisää lasten ja perheiden yhdenvertaisuutta sekä turvaa yhtäläisen varhaiskasvatuksen saatavuuden lapsen ja perheen asuinpaikasta riippumatta.

Universaalit palvelut edistävät tasa-arvoa ja ehkäisevät syrjäytymistä ja korostavat kaikkien lasten yhdenvertaisuutta vanhempien taustoista ja perheen tilanteesta riippumatta. Perheen määrittelemän tarpeen mukainen oikeus varhaiskasvatukseen myös helpottaa vanhempien työn ja perheen yhteensovittamista.

Pro vaatii myös varhaiskasvatuksen ryhmäkokojen pienentämistä. Hallitusohjelmassa on tästä maininta ja uudistus tulee toteuttaa ensi tilassa.

Ammattiliitto Pro kannattaa hallituksen esitystä.

8. Monimuotoiset perheet -verkosto

Monimuotoiset perheet -verkosto puoltaa ilahtuneena esitystä palauttaa lapsen subjektiivinen oikeus kokoaikaiseen varhaiskasvatukseen.

Lapsen turvallisen kasvuympäristön takaamiseksi on lisäksi huolehdittava mahdollisimman pysyvistä lapsiryhmästä ja pysyvistä kasvattajista. Varhaiskasvatusoikeuden rajaaminen on tuonut vaihtuvuutta sekä lapsiryhmiin että henkilöstöön.

Hallitus on linjannut, että varhaiskasvatuksen henkilöstön ja kolme vuotta täyttäneiden lasten välinen suhdeluku palautetaan 1:7. Tämä on erittäin tervetullut muutos monimuotoisten perheiden näkökulmasta. Ryhmäkokojen pienentäminen on yksi tärkeimmistä keinoista edistää lasten hyvinvointia sekä taata lapsen turvallisuus hoitopäivän aikana.

Varhaiskasvatusalan krooniseen henkilöstöpulaan on etsittävä tehokkaita ratkaisuja muun muassa palkkauksen ja koulutuspaikkojen lisäämisen muodoissa.

Yhä useampi vanhempi työskentelee vuorotyössä. Lapsen oikeuksien, työn ja perheen yhteensovittamisen sekä vanhempien voimavarojen näkökulmista on syytä kiinnittää huomiota myös laadukkaan vuorohoidon saatavuuteen.

Perheiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia hyödyntää varhaiskasvatusoikeutta estävät myös korkeat päivähoitomaksut. Subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden palauttamisen lisäksi on tarpeen varmistaa pienituloisille ja monilapsisille perheille entistä paremmat edellytykset toteuttaa lapsen oikeutta varhaiskasvatukseen.

9. Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry (Tiivistetty opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta)

Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry toteaa, että subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden lyhentäminen puolipäiväiseksi oli virhe, joka heijastui välittömästi yhden vanhemman perheiden työttömyyden vaikeutumisenä ja jaksamisen heikkenemisenä. Lisäksi liitto arvioi, että on riski, että juuri ne lapset, jotka eniten tarvitsisivat varhaiskasvatusta ovat jääneet sen ulkopuolelle. Hoitoryhmien rajaus edistää etenkin erityistarpeisten lasten kehitystä ja yksilöllistä tukea.

Subjektiivisen oikeuden puolittaminen näkyi välittömästi jo keväällä 2017

Yhden Vanhemman Perheiden Liiton tekemän asiakas- ja jäsenkyselyn mukaan 14 % ilmoitti, että päivähoidon rajauksella oli jo ollut kielteisiä vaikutuksia, kuten se oli estänyt työssäkäynnin tai johtanut uupumiseen. Rajaus joko oli estänyt vanhemman työssäkäynnin, jolloin myös tulot olivat laskeneet, tai uusi käytäntö esti satunnaistöiden vastaanoton. Oma jaksaminen oli ollut tiukilla työnhaun ja lapsen hoidon kanssa. Kyselyssä tuotiin esiin päivähoitopaikan jonottaminen ja se, että oli joutunut perustelemaan tarvetta. Eräs kertoi, että työttömyysjakson aikana 4-vuotias lapsi menetti ystävänsä ja tutun päivähoitoryhmänsä, mikä ei ollut lapsen etu.

Kyselyn mukaan 62 % vastaajan kunta oli rajannut päivähoito-oikeutta ja loput eivät olleet. Kyselyssä pyydettiin myös arvioimaan, mitä olisi tapahtunut, jos päivähoitorajaus olisi omassa kunnassa toteutettu. 15 % vastaajista vastasi, ettei siinä tapauksessa olisi enää olisi pystynyt käymään

nykyisessä työssä tai opiskelemaan. 3 % vastasi, että olisi itse joutunut sairauslomalle ja 3 % että lapset olisi sijoitettu kodin ulkopuolelle.

(Yhden vanhemman Perheiden Liiton asiakas- ja jäsenkysely huhtikuussa 2017).

Päivähoidon rajauksesta on ollut haittaa työllistymiselle.

Yhden vanhemman perheiden vanhempien työttömyysaste on kaksinkertainen (Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto) verrattuna muun väestön työttömyysasteeseen, vaikka vanhempien motivaatio käydä töissä on mm. Mia Hakovirran väitöstutkimuksen mukaan suurempi kuin kahden huoltajan perheessä. Jotta yhden vanhemman perheiden työttömyyttä voitaisiin vähentää, varhaiskasvatusta, pienten koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa ja kesälomien aikaista leiritoimintaa on lisättävä. Varhaiskasvatuksen aukioloaikoja tulee laajentaa vastaamaan nykyisiä työelämän käytäntöjä. Kelan tutkimuksessa (Kröger, Teppo Kenelle lastenhoito-ongelmat kasautuvat, teoksessa Onko meillä malttia sijoittaa lapsiin, Kela 2006) on havaittu, että juuri epätyypillinen työaika on haastavinta yhdistää yhden vanhemman perheissä. Pelkästään saadakseen työttömyysturvaa henkilön edellytetään lain mukaan etsivän työtä ja olevan työmarkkinoiden käytettävissä.

Suurin osa työttömien vanhempien lapsista ei olekaan kokopäiväisesti päiväkodissa, mutta jos ovat, niin siihen on ollut yleensä aina ollut tärkeä syy: lastensuojelulliset, maahanmuuttajien kotoutuminen, lapsen tai vanhemman sairaudet, kuntoutus tai erityistarpeinen sisarus. Kun nykykäytännössä näiden vanhempien on pitänyt itse hakea paikkaa, on ollut suuri vaara, että juuri ne lapset, jotka hyötyisivät kokopäiväisestä varhaiskasvatuspaikasta, eivät sitä saa, koska sen hakeminen stigmatisoi vanhempaa ja arkaluonteisista syistä (mm. terveysongelmat, kesken jääneet opinnot tai epäonnistunut yritystoiminta tms.) mieluummin vaietaan. Vaara on ollut suuri myös siksi, ettei mitään yhtenäisiä kriteerejä ole ollut olemassa, vaan hoidon tarve on perustunut päiväkodin johtajan kokonaisvaltaiseen arvioon. Paras arvioija onkin vanhempi itse. Ei myöskään ole mitään näyttöä siitä, että vanhemmat käyttäisivät päivähoitoa turhaan!

10. Kirkkohallitus

Kirkkohallitus pitää lapsen edun ensisijaisuutta välttämättömänä varhaiskasvatusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja siitä päätettäessä.

Siksi kirkkohallitus pitää ensiarvoisen tärkeänä, että vanhemmilla ja lapsen huoltajilla on aito ja yhdenvertainen mahdollisuus sekä varhaiskasvatuksen toimintamuodon, että myös osa-aikaisen varhaiskasvatuksen valintaan tai muuhun ratkaisuun.

Kirkkohallitus korostaa hyvän palveluohjauksen merkitystä sekä kaikkien varhaiskasvatuksen toimintamuotojen, myös avoimen varhaiskasvatuksen esillä pitämistä, kun vanhemmat valitsevat heille sopivaa varhaiskasvatusta.

11. Tampereen kaupunki

Rinteen hallitusohjelmassa on todettu varhaiskasvatusoikeuden laajuutta koskeva lainmuutos kokoaikaisesta subjektiivisesta varhaiskasvatuksesta. Tampereen kaupunki kokee myönteisenä varhaiskasvatuslain sekä lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisen

hallituksen esityksen (luonnos) mukaiseksi. Tärkeää muutoksen toteuttamisessa on se, että se merkitsisi lisäystä peruspalveluiden valtionosuuksiin.

Tampereen kaupunginvaltuuston päätösten mukaisesti Tampere ei ole rajoittanut lasten oikeutta kokoaikaiseen varhaiskasvatukseen, vaikka varhaiskasvatustilain olisi sen mahdollistanut 1.8.2016 alkaen. Myös pormestari Lauri Lylyn pormestariohjelmassa vuosille 2017–2021 on asetettu keskeiseksi tavoitteeksi subjektiivisen päivähoito-oikeuden säilyttäminen. Pormestariohjelman mukaan subjektiivisen päivähoito-oikeuden säilyttäminen on osa hyvinvoinnin ja tasa-arvon edistämistä sekä eriarvoistumisen ja syrjäytymisen ehkäisyä. Varhaiskasvatus on erityisesti lapsen oikeus, jonka tulee olla tasa-arvoinen perheen tilanteesta riippumatta.

Päätös olla rajoittamatta lasten oikeutta kokoaikaiseen varhaiskasvatukseen on koskenut sekä kunnan järjestämää, että yksityisen hoidon tuella järjestettyä varhaiskasvatusta. Tampere on kompensoinut Kelan myöntämää matalamman tasoista yksityisen hoidon tukea maksamalla suurempaa kuntalisää. Huoltajat, joiden lapset ovat hoidossa yksityisen hoidon tuella, ovat tehneet kunnalle hakemuksen oikeudesta laajempaan (yli 20 tuntia/viikko) varhaiskasvatukseen ja kunnan viranhaltija on tehnyt asiasta yksilöpäätöksen Kelaan varten. Lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttaminen vähentäisi käytännössä huoltajien, varhaiskasvatuksen palveluohjauksen sekä hallinnon ylimääräistä työtä.

Lakimuutokset helpottavat kuntien välistä yhteistyötä ja mahdollistavat perheille samankaltaisen palvelun kunnasta riippumatta. Vuorohoidon säännöksen säilyminen ennallaan on myönteinen asia. Tampereella kehitetään jatkossakin varhaiskasvatuksen palveluohjausta ja palvelujen monimuotoisuutta vastaamaan perheiden erilaisiin tarpeisiin.

12. Tampereen kaupunkiseutu

Tampereen kaupunkiseudun kunnista subjektiivista varhaiskasvatusoikeutta voimassa olevan lain perusteella ovat rajanneet kuusi kuntaa ja kaksi kuntaa ei ole ottanut rajausta käyttöön. Päätösten vaikutuksia on aktiivisesti seurattu ja niistä on keskusteltu kaupunkiseudun varhaiskasvatuksen ryhmässä. Yhteinen näkemys on ollut se, että käytännössä ratkaisut lapsen varhaiskasvatusoikeuden rajaamisesta on aina tehty harkintaa käyttäen, lapsen ja hänen perheensä edun mukaisesti. Tässä suhteessa varhaiskasvatusoikeuden palauttaminen ei tuo muutosta tilanteeseen. Muutoksella on sen sijaan ollut vaikutus varhaiskasvatuksen resurssien hyödyntämiseen niissä kunnissa, joissa rajausta on tehty. Toisin sanoen, resursseja on voitu hyödyntää joustavammin. Resurssien käyttö on kuitenkin kokonaisuus, johon on vaikuttanut mahdollisuus kasvattaa päiväkotien ryhmäkokoja yhtä aikuista kohden. Rajauksen ja ryhmäkokoasetuksen käyttöön ottaneille kaupunkiseudun kunnille ratkaisu on ollut myös taloudellisesti kestävä, vaikka kuntien välillä on vaihtelua myös seudun sisällä. Niiden kuntien, jotka eivät rajanneet varhaiskasvatusoikeutta, on täytynyt toimittaa lausuntoja täysimääräisestä varhaiskasvatusoikeudesta Kelaan. Tältä osin hallinnollinen työ vähenisi kahdessa Tampereen kaupunkiseudun kunnassa.

Tampereen kaupunkiseudun seutuvertailusta, jota julkaistaan vuosittain, käy ilmi, että yhä useampi lapsi osallistuu kunnan järjestämiin varhaiskasvatuspalveluihin, vaikka varhaiskasvatuseräiden määrä on ollut seudulla laskusuunnassa viime vuodet. Subjektiviivisen varhaiskasvatusoikeuden palauttaminen saattaa lisätä palveluiden kysyntää erityisesti kasvavilla kaupunkiseuduilla, joilla palveluiden kysyntä on jo ennestään suurta. Tampereen kaupunkiseudulla 1-5 vuotiaiden osallistumisaste oli 81 % (luku sisältää myös avoimen varhaiskasvatuksen ja yksityisen hoidon tuen) vuonna 2018. Seutuvertailussa on tarkasteltu myös lasten ja kasvattajien välistä suhdetta ennen lain voimaantuloa ja sen jälkeen. Lainsäädännön mukaan yhtä kasvattajaa kohden saa päiväkodissa olla enintään kahdeksan lasta. Vuosina 2014-2018 seudun ryhmäkoot ovat pysyneet keskimäärin samalla tasolla (vaihtelu lasten määrä hoito- ja kasvatushenkilöä on ollut 6,5-6,9).

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on turvata lapsen hyvän kasvun edellytykset ja edistää lapsen hyvinvointia. Päiväkodit ovat auki noin aamukuuden ja iltapuolikuuden välillä. Keskimäärin varhaiskasvatuksen päiväkotihoidon osallistuva lapsi on hoidossa Tampereen kaupunkiseudulla 168 päivää vuodessa. Kuntien välillä on kuitenkin vaihtelua. Se kuinka paljon lapset ovat keskimäärin hoidossa tuntimääräisesti yhtä päivää tai viikkoa kohden, ei ole tiedossa. Lapsen edun mukaista ei kuitenkaan ole se, hoitopäivä venyy liian pitkäksi. Vanhemmat ovat edelleen lapsen tärkeimmät aikuiset ja ensisijaiset kasvattajat. Ne kaupunkiseudun kunnat, jotka ovat rajanneet oikeutta varhaiskasvatukseen, ovat kokeneet, että vanhempien kanssa käytävät keskustelut lapsen hoidon tarpeesta ovat olleet hyvä vuorovaikutustilanne ammattikasvattajan ja vanhempien välillä. Toisaalta vanhempien palveluiden käyttöä ei säätele niinkään lapsen oikeus varhaiskasvatukseen, vaan muut syyt sekä varhaiskasvatusmaksut, jotka taas ovat sidoksissa perheen tuloihin, kokoon ja lapsen osallistumiseen. Tutkimuskirjallisuudessa on tuotu esille se, että erityisesti heikommista sosioekonomisista taustoista tulevat lapset hyötyvät laadukkaasta varhaiskasvatuksesta. Tässä suhteessa kunnan palveluohjaus nousee merkittävään asemaan. Toisaalta valtakunnallisessa varhaiskasvatuksen maksuttomasta kokeilusta saadut kokemukset ovat tehneet näkyväksi sen, että edes tehostettu palveluohjaus tai maksuttomuus ei tuo palveluiden piiriin kaikkia kehitykseensä tukea tarvitsevia lapsia, vaan edelleen osa jää ulkopuolelle.

13. Maija Mikkola

Olen toiminut varhaiskasvatuksessa lastentarhanopettajana neljän vuoden ajan ja minulla on näin näkemystä ja kokemusta lasten varhaiskasvatuksesta.

Lapsi tarvitsee kasvaakseen turvallisen kasvuympäristön, johon kuuluu aikuisia, jotka tulevat lapsen kasvua ja kehitystä. On hyvä, että yhteiskunta järjestää laadukasta ammattilaisten toteuttamaa varhaiskasvatusta. Varhaiskasvatuksen ei kuitenkaan aina tule olla kokopäiväistä. Pienen lapsen subjektiivinen oikeus varhaiskasvatukseen voi tarkoittaa todella varhaisia herätyksiä ja pitkiä aikoja välillä huonosti resursoidussa suuressa lapsiryhmässä.

20 tuntia varhaiskasvatusta viikossa on riittävä määrä tarjoamaan lapselle virikkeitä ja toimintaa. Kymmentuntiseksi venyvät hoitopäivät eivät tue lapsen kehitystä ja jaksamista.